

Kindervriend of kinderverkrachter?

Verschillen in (seksuele) contacten met kinderen.

Masterscriptie Criminologie
Augustus 2009

Universiteit Utrecht

Inhoudsopgave

INLEIDING.....	5
METHODOLOGIE	9
HOOFDSTUK 1. DE SEKSUELE REVOLUTIE	11
HOOFDSTUK 2. HET EINDE VAN HET LIBERALE KLIMAAT	14
HOOFDSTUK 3. ORGANISATIETHEORIE VAN BEST EN LUCKENBILL.....	17
HOOFDSTUK 4. DE KINDERVRIEND.....	20
HOOFDSTUK 5. HET COMPENSATOIRE TYPE	27
HOOFDSTUK 6. GEORGANISEERDE VORMEN VAN SEKS MET KINDEREN	30
HOOFDSTUK 7. ACTIEGROEPEN.....	41
CONCLUSIE	46
BRONNENLIJST.....	48

Gedicht

Als je mij arrogant zou vinden
..... dan kan ik mij kwetsbaarder leren opstellen.
Als je me te stil zou vinden
..... dan kan ik proberen me meer te uiten.
Als je me te overdreven zou vinden
..... dan kan ik proberen mijn verhalen af te zwakken.
Als je me niet begrijpt
.....dan kan ik proberen het je uit te leggen.
Als je wat te vertellen hebt
..... dan kan ik naar je luisteren.
Als je me niet aardig zou vinden
..... dan kan ik proberen vriendelijker te zijn.
Als je me niet assertief genoeg zou vinden,
.....dan kan ik proberen om beter voor mezelf op komen.
Als je me te zwart wit vindt
.....dan kan ik op zoek gaan naar kleur.
Als je zegt dat ik geen pedofiel mag zijn
.....dan kan ik?
Dan raak je mijn ziel, mijn zijn.

Ik kan
Alles wegstoppen, me verzetten en van binnen wegwijnen. Vluchten in drank, drugs. Weg van de realiteit.

Ik kan
het aan iedereen vertellen. Een activist zijn in een verloren strijd. En dan?

Ik kan
er mee stoppen. Kiezen om er niet te zijn. Kiezen voor de trein.

Ik kan
me schamen. Mezelf gaan haten en afsluiten. Mij verstoppen voor de maatschappij. Een nutteloos leven leiden.

Ik kan
het leren accepteren. Mezelf waarderen en om me heen te kijken. Zoeken naar een plek waar ik me prettig voel en waar ik iets betekenen kan.
Zijn, op mijn eigen plek, waar ik gemist word als ik er even niet ben of omdat het even niet goed met me gaat.
Een plek waar ik geniet van de mensen om me heen. Van mijn gezin, vrienden en familie.
Een plek waar ik geniet van de wereld om me heen. Om af en toe even heel gelukkig te zijn zoals pas geleden toen ik via een omweg hoorde hoe geweldig een kind het met mij gehad had. Zomaar een kind van vroeger waar ik amper nog een herinnering aan had!

Ik kies – zolang ik de regie in handen heb, natuurlijk voor het laatste!

MAAR WAT WIL JIJ?

Jij, die mij niet kent

Jij, met je duidelijke oordeel.

Jij, die het bij voorbaat niet met me eens is.

Jij, die op zoek is naar wraak en dan maar zomaar iemand kiest.

Jij, die dit leest en vervolgens zijn schouders op haalt....

OF JIJ?

Jij, die wel geïnteresseerd is

Jij, die niet zijn schouders op haalt...

Jij, die niet meteen denkt aan misbruik en verknipte personen?

Welke plek vind jij dat ik (en met mij velen) in deze maatschappij verdienen?

Inleiding

Dit gedicht kwam ik tegen op internet, op het forum pedofilie.nl. Het is geschreven door een volwassene die naar mijn idee tekenend beschrijft welke moeilijkheden een pedofiele geaardheid tegenwoordig met zich meebrengt.

Over het algemeen wordt zeer negatief gedacht over mensen met pedofiele gevoelens en is er geen ruimte (meer) om dit bespreekbaar te maken. Dat is op verschillende manieren te merken. Zo wordt elk bericht dat op internet verschijnt over pedofilie steevast gevolgd door een stroom negatieve en soms zelfs agressieve reacties. In het gastenboek van de website stopkindersex.com stuit ik regelmatig op zinnen als:

“Bij pedofielen het hele zaakje eraf snijden, gore idioten zijn het. Niet opsluiten maar alles eraf, dan doen ze het zeker nooit meer. Ze zijn niet zielig, maar knettergek.”

“De doodstraf moet ingevoerd worden voor pedofielen!”

Dat het hebben van seksuele gevoelens voor kinderen sterk wordt afgekeurd, is ook in mijn eigen omgeving te merken. Wanneer ik vrienden, kennissen of familie vertel dat ik mijn scriptie wil schrijven over verschillende categorieën ‘pedo’s’ worden al gauw scheve gezichten getrokken of opmerkingen gemaakt die blijk geven van onbegrip en afschuw.

Pedofielen behoren tegenwoordig tot de meest verafschuwde mensen in de samenleving. In de beeldvorming worden zij vaak geassocieerd met de praktijken van de Belg Dutroux die zich in de jaren negentig schuldig heeft gemaakt aan ernstige vormen van seksueel misbruik van jonge meisjes en zelfs meerdere meisjes bleek te hebben vermoord. Dutroux werd in de media als pedofiel afgeschilderd. Kort daarna vond een grote stijging plaats van het aantal meldingen van seksueel misbruik van kinderen. Onder leerkrachten, opvoeders en professionals die met kinderen werkten, brak angst uit onterecht beschuldigd te worden van seksueel misbruik van kinderen.

Maar ook het recente initiatief van een groep pedofielen die in het voorjaar van 2006 een politieke partij, de Partij voor Naastenliefde, Vrijheid en Diversiteit hebben geformeerd, maakt veel verontwaardigde reacties los. Deze partij, die in de media is omgedoopt tot ‘pedopartij’, heeft als belangrijkste standpunten het legaliseren van (pedo)seksuele contacten vanaf twaalf jaar en het legaliseren van het in bezit hebben van kinderporno. Het kind zou recht hebben op seksuele vrijheid en daarnaast zou het ‘ongrondwettelijk’ zijn het bezit van kinderporno te verbieden (Pnvd.nl).

Ook binnen de politiek reageert men met afschuw op de oprichting van deze partij. Op 31 mei 2006 plaatst het Algemeen Dagblad een artikel met daarin reacties van verschillende Kamerleden: ‘Verwerpelijk’, vindt regeringspartij CDA: ‘Het is belangrijk dat mensen deze partij ontmaskeren’, zegt Kamerlid Liesbeth Spies. Ze verwacht niet dat de PNVD aan de vereiste 570 steunbetuigingen komt om aan de Kamerverkiezingen mee te doen. PvdA-Kamerlid Niesco Dubbelboer vindt de plannen ‘gruwelijk’, maar hij pleit niet voor een verbod: ‘Ik heb vertrouwen in het oordeelsvermogen van de kiezer. Ze staan zo buiten elke werkelijkheid, dat ze echt op nul-komma-nul stemmen kunnen rekenen.’ SGP-Kamerlid Kees van der Staaij (‘walgelijk initiatief’) en Geert Wilders (‘ziekelijke ideeën’) vragen de ministers Remkes (Binnenlandse Zaken) en Donner (Justitie) te onderzoeken of de partij kan worden ontbonden.

In zijn artikel ‘Staat dient op te treden tegen pedopartij’ (2006) pleit Willems, verbonden aan het Centrum voor de Rechten van de Mens van de Universiteit Maastricht en

bijzonder hoogleraar in de Rechten van het Kind aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, voor het verbieden van deze partij. Willems noemt de PNVD een transistische organisatie.¹ De partij is volgens hem in strijd met de openbare orde in de zin van artikel 20 Boek 2 Burgerlijk Wetboek, omdat die gericht is op de beperking of vernietiging van rechten van kinderen die universeel zijn aanvaard (Willems, 2006).

Van een andere orde is de reactie van de motorclub Bikers Against Child Abuse, die regelmatig met een grote groep motorrijders bestuursleden van de PNVD opzoeken om hen te intimideren. Ook komt het geregeld voor dat bij deze bestuursleden de ruiten worden ingegooid en zij ontvangen voortdurend dreigbrieven en andere hate-mail. Bovendien heeft een van de bestuursleden van de partij inmiddels al driemaal zijn baan verloren. Afgelopen mei werd hem hierover het volgende medegedeeld: 'Tijdens uw proeftijd zijn we achter informatie gekomen betreffende uw persoon die maakt dat wij de samenwerking niet willen continueren.' (pnvd.nl)

Deze voorbeelden illustreren de grote aversie die tegenover pedofielen bestaat. Opvallend is dat tegenwoordig alle seksuele gedragingen waarbij kinderen betrokken zijn over één kam worden geschoren en als pedofilie worden aangemerkt. Dit is niet altijd het geval geweest. In de jaren zeventig van de vorige eeuw waren velen het er over eens dat pedofielen mensen waren die vriendschapsrelaties met kinderen voorstonden en niets kwaads in de zin hadden.

Volgens Brongersma (1979) waren dit de 'eigenlijke' pedofielen die niet konden worden vereenzelvigd met de 'schijnpedofielen', dat wil zeggen: 'geestelijk invalide personen wier geslachtsdrift overwegend naar volwassen partners uitgaat', terwijl de categorie eigenlijke pedofielen zich erotisch geheel of hoofdzakelijk aangetrokken voelt tot kinderen. Bij deze laatste categorie ging het uitsluitend om mensen die echt van kinderen hielden. Zo werd destijds in het voorwoord van het boek 'pedofiele relaties' nadrukkelijk geschreven: 'Dit boekje gaat niet over machtsmisbruik en geweld in seksuele contacten tussen kinderen en volwassenen. Het gaat over de liefdevolle pedofiele relatie' (Moller, 1983:5).

De categorie 'schijnpedofielen' werd in die jaren opgesplitst in 'pedoseksuelen' en 'de verschrikkelijke kinderlokkers'. Bij pedoseksuelen ging het volgens de psychiater Sengers (1969) om mensen die zich tijdens een ziekte of een tijdelijke stoornis aan kinderen vergrepen. Volgens hem komt het geregeld voor dat mensen die bij tijden deze neiging tot seksuele contacten met kinderen vertonen in die periode een depressie doormaken. Zodra de depressieve fase voorbij is, zijn de neigingen vaak verdwenen of afgezwakt. Volgens hem bestaan er tal van korter of langer durende aandoeningen die aan een dergelijke neiging kunnen bijdragen. Over pedoseksuele contacten zegt Sengers: 'Deze contacten zijn vaak van één- of enkelmalige aard. Verder worden ze gekenmerkt door het vluchtig seksueel-onmiddellijke, omdat een diepergaande gevoelsbinding met het betrokken kind ontbreekt' (1969:44).

De verschrikkelijke kinderlokker was een volwassene die ook liever seks zou hebben met een volwassene, maar zijn toevlucht zocht bij een kind wanneer hij geen volwassene kon krijgen (Brongersma, 1987). Maar dit type gebruikte daartoe geweld en doodde het kind uit

¹ Onder transisme verstaat Willems transgenerationele discriminatie. Deze vorm van discriminatie houdt volgens hem in dat het belang van het kind geen structureel uitgangspunt is voor de wetgeving.

sadisme, of in paniek uit angst voor ontdekking. De verschrikkelijke kinderlokker kwam in werkelijkheid weinig voor en had met pedofilie in eigenlijke zin doorgaans niets van doen (Brongersma, 1975). Deze uitzonderingsgevallen werden door het publiek echter beschouwd als het prototype van de pedofiel. Een typisch voorbeeld hiervan is de eerder genoemde Belgische Dutroux.

Volgens J. Frenken (1997), seksuoloog en jarenlang getuige-deskundige op het gebied van seksuele misdrijven, is een onderscheid in plegers van belang omdat binnen deze groep een grote heterogeniteit bestaat in motieven, achtergronden en delictskenmerken. Zelf deelt hij de volwassenen die seks met kinderen hebben in drie groepen daders in die hieronder kort weergegeven worden.

Type I - Het pedofiele en ephebofiele type. Dit zijn volwassen daders met een duurzame, min of meer exclusieve seksuele en sociale voorkeur voor prepuberale of postpuberale jongens of meisjes. Zij hebben steeds terugkerende seksueel opwindende fantasieën en een intense seksuele drang die gericht is op kinderen. Zij vallen op het kinderlijke lichaam, de belevingswereld van kinderen en willen het liefst 'kind met de kinderen' zijn. Zij richten zich op kinderen die zij kennen, een jongen of een meisje met wie zij relatief langdurige relaties aangaan en waarbij sprake kan zijn van geweldloze, psychologische manipulatie van het kind. De seksuele handelingen worden vanuit een relatie gepleegd, waarbij de daders geen schuldgevoelens hebben omdat pedofilie door henzelf moreel acceptabel gevonden wordt. Dit type dader heeft vaak criminele pedoseksuele antecedenten en een hoge kans op soortgelijke recidive.

Type II - Het situationele type. Dit zijn daders die in principe een seksuele voorkeur voor volwassenen hebben, maar die zich onder invloed van ingrijpende, stressvolle gebeurtenissen binnen of buiten een partnerrelatie aan (eigen) kinderen of van hen afhankelijke jongeren vergrijpen. Zij hebben zelden criminele antecedenten voor seksuele of andere delicten. De delicten worden gekenmerkt door een seksueel verlangen, een negatieve stemming van waaruit de seksuele handelingen worden gepleegd en hier is sprake van minder planning dan bij de delicten die worden gepleegd door het eerste type. Achteraf is vaak sprake van schuld- en schaamtegevoelens over de seksuele contacten en daarnaast is er een lage kans op herhaling na ontdekking.

Type III - Het antisociale type. Dit zijn daders met een antisociale persoonlijkheid die geen (duurzame) liefdevolle relaties aan kunnen gaan. Zij hebben geen empathisch vermogen, kunnen gewetenloos worden genoemd en dwingen hen onbekende kinderen met geweld tot seksuele handelingen. Deze daders hebben vaak naast een geschiedenis van seksuele delicten ook criminele antecedenten voor andere delicten. Hun delicten zijn vaak agressief en seksueel gericht. Zij gaan vaak ongepland en impulsief op zoek naar een onbekend slachtoffer. Dit type dader kan zijn seksuele delicten ook samen met anderen plegen en dan kan gesproken worden van een seksueel misbruiknetwerk, zoals in 1986 beschreven is door Van Stolk en Frenken². Ook deze dader valt niet op kinderen, maar maakt hen tot slachtoffer omdat ze gemakkelijk te benaderen zijn. Frenken: *"Hij pakt wat hij pakken kan. Dat kunnen geld en goederen zijn, maar ook mannen, vrouwen en kinderen."*

Met indelingen zoals de bovenstaande hebben verschillende auteurs willen aantonen dat pedofilie een containerbegrip is voor ongelijksoortig gedrag. Toch wordt dit in de

² Van Stolk en Frenken (1986). Als kind met de kinderen; een netwerk van incestueuze en pedoseksuele verhoudingen. Maandblad geestelijke volksgezondheid (41). 691-724

maatschappelijke discussie vaak niet onderkend. Bij het overgrote deel van de mensen bestaat de idee dat een pedofiel een monster is die alleen maar uit is op seks met kinderen en die 'als hij eenmaal begint, ontremd en ongeremd doorgaat tot het eind' (Van Ree, 2001: 30). Pedofilie wordt met andere woorden niet meer geassocieerd met liefde voor kinderen, maar vooral met keiharde seks (Humblet, 2007).

Pedofilie wordt door Corstjens omschreven als een geaardheid, 'een langdurige, overmatige en ongewone interesse in of obsessie voor (jonge) kinderen die erotisch en/of seksueel getint is'. Hij stelt de gevoelsmatige relatie voorop; de pedofiel wil een vriendschapsband met het kind aangaan (Corstjens, 1980 in: Vermeulen et al., 2003: 21). Niet voor niets komt het woord 'filie' van 'philein', dat beminnen betekent. Oorspronkelijk gaat het bij pedofilie dus om het beminnen van kinderen en zo bezien zou iedere liefhebbende ouder een pedofiel zijn (Van Ree, 2001).

Pedoseksualiteit betreft het uitvoeren van seksuele activiteiten door een volwassene met kinderen onder de zestien jaar die daarmee niet kunnen of willen instemmen. Het niet kunnen instemmen van het kind hangt samen met de afhankelijkheid van het kind en/of het feit dat het kind nog niet tot volle rijpheid op ontwikkelingspsychologisch en fysiek vlak is en/of het kind de activiteiten nog niet voldoende begrijpt om hierover een oordeel te kunnen vellen (Vermeulen et al., 2003). Twee elementen zijn hierbij van belang; 1.) seksuele handelingen met of ten aanzien van kinderen en 2.) aanwezigheid van dwang, overreding of misleiding (Vermeulen et al., 2003). Belangrijk is volgens hen te vermelden dat niet elke pedofiel een pedoseksueel is en ook niet elke pedoseksuele handeling wordt verricht door een pedofiel. Een pedofiel koestert warme, al dan niet seksuele, gevoelens voor kinderen. Een pedoseksueel heeft seks met kinderen, maar kan dat om verschillende redenen doen. Naast dit onderscheid in pedofilie en pedoseksualiteit wordt in de literatuur ook een indeling gemaakt naar voorkeuren voor een bepaalde leeftijdscategorie. Howitt (1995) maakt een onderscheid naar seksuele interesse in kinderen beneden de elf jaar, dat is pedofilie, en een seksuele interesse in kinderen tussen elf en veertien jaar voor meisjes en van elf tot zestien jaar voor jongens, en dat wordt ephebofilie genoemd. Dat onderscheid wordt hier echter niet aangehouden. Ik spreek over pedofilie, ook als het in strikte zin om ephebofilie zou gaan.

Hoewel de verschillen in motieven, achtergronden en gedragingen in de maatschappelijke discussie veelal over het hoofd worden gezien en aan het oog worden onttrokken, valt uit de opkomst van de PNVD, de literatuur en de dossiers die ik heb geraadpleegd, maar ook uit de interviews die ik heb gehouden, op te maken dat achter het containerbegrip pedofilie nog steeds een grote diversiteit aan uitingsvormen schuilgaat. Die wil ik in deze scriptie opnieuw groeperen, maar daarbij zal ik niet zoals mijn voorgangers de nadruk leggen op de variatie in persoonlijkheidskenmerken van de daders. Ik wil hen indelen op basis van hun organisatievormen, de wijze waarop zij seksuele contacten met kinderen aangaan en welke betekenis zij aan die contacten toekennen. Op die manier hoop ik meer inzicht te kunnen bieden in de verschillende *scenes* waarin seksueel misbruik van kinderen plaatsvindt.

Hierbij staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

- Hoe zijn de 'pedo's' per *scene* georganiseerd; alleen of in groepsverband?
- Hoe komt het contact tussen volwassene en kind tot stand?
- Hoe krijgt het (seksuele) contact tussen 'pedo' en kind binnen de verschillende *scenes* vorm?
- Hoe interpreteren zij deze contacten?
- En hebben zich daarin wijzigingen voorgedaan als gevolg van het toenemende vijandige sociale klimaat tegenover 'pedo's'?

Methodologie

Om deze vragen te kunnen beantwoorden, is gebruik gemaakt van drie verschillende onderzoeksmethoden. Ten eerste heb ik in de periode februari 2009 tot en met juni 2009 een literatuurstudie gedaan. Ik heb me verdiept in het onderwerp door allerlei (kranten)artikelen te lezen, verschillende websites en forums over dit onderwerp te bezoeken en items over dit onderwerp in televisieprogramma's zoals Nova, Netwerk en Zembla terug te kijken. Daarnaast heb ik uiteraard veel wetenschappelijke literatuur geraadpleegd. Het was daarbij belangrijk om een onderscheid te maken tussen recente literatuur en oudere literatuur, omdat de maatschappelijke waardering voor pedofilie aan veranderingen onderhevig is geweest en daar dus tegenwoordig ook anders over geschreven wordt dan in de jaren zeventig en tachtig. Voor het verzamelen van de literatuur heb ik gebruik gemaakt van de universiteitsbibliotheek in Utrecht, maar ook bij het Informatie Centrum van de Rutgers Nisso groep heb ik veel relevante literatuur kunnen vinden, onder andere over georganiseerde vormen van seks met kinderen. Wetenschappelijke artikelen heb ik ook via internet gevonden, via programma's als Omega en Google scholar.

De tweede onderzoeksmethode die is gehanteerd, is het kwalitatieve semi-gestructureerde diepte interview dat met enkele personen gehouden is. In deze interviews was er ruimschoots mogelijkheid om door te vragen op bepaalde zaken, wat van groot belang was bij dit onderwerp. Allereerst heb ik Jos Frenken tweemaal geïnterviewd. Hij is seksuoloog en jarenlang getuige-deskundige geweest op het gebied van seksuele misdrijven en weet daarom niet alleen veel over de persoonskenmerken van deze mensen, maar hij beschikt ook over veel kennis met betrekking tot de werkwijze van verschillende categorieën 'pedo's'. Samen met Bram van Stolk heeft hij het eerste onderzoek in Nederland verricht naar een pedoseksueel en incestueus netwerk waarover zij samen in 1986 een artikel gepubliceerd hebben. Tijdens het eerste interview ging het met name over pedoseksuele netwerken. Aan de hand van zijn onderzoek is dieper op deze materie in gegaan en zijn ook algemenere zaken rondom pedoseksuele netwerken besproken. Het tweede interview met Jos Frenken, was er op gericht meer informatie te vergaren over het situationele dadertype, zoals dat door hem genoemd wordt.

Ook Ad van den Berg, openlijk pedofiel en penningmeester van de PNVD, heeft meegewerkt aan een interview. Dit vraaggesprek was van groot belang, omdat ten eerste niemand beter kan vertellen over pedofilie en hoe hier mee omgegaan wordt dan een pedofiel zelf. Daarnaast is hij mede-oprichter van de Partij van de Naastenliefde, Vrijheid en Diversiteit, zodat ook daarover bij hem veel achtergrondinformatie kon worden verzameld. Doel van het interview was meer te weten te komen over deze partij, maar ook over de leefwijze van pedofielen en de aard van de contacten die zij met kinderen hebben. Om de betrouwbaarheid en validiteit van dit laatste onderwerp te vergroten, heb ik tevens contact per e-mail gehad met drie mensen met een pedofiele geaardheid. Deze heb ik via het

forum pedofilie.nl bereid gevonden om mee te werken en persoonlijke vragen over hun leven, geaardheid en contacten met kinderen te beantwoorden. Een beperking hieraan is dat doorvragen per e-mail moeilijker is. Een groot voordeel is echter dat op deze manier de anonimiteit voor de ondervraagden gewaarborgd bleef en dat de kans op sociaal-wenselijke antwoorden daarmee verminderde. Daarnaast heb ik zelf op het forum pedofilie.nl een discussie gestart over actiegroepen van pedofielen, zoals de PNVD. Op deze manier was het mogelijk van meer mensen met een pedofiele geaardheid zelf te horen wat zij van dergelijke initiatieven vinden.

De derde en laatste onderzoeksmethode die is gehanteerd, is een kwalitatieve dossieranalyse van twee omvangrijke strafzaken naar georganiseerde vormen van seks met kinderen. Dit dossieronderzoek is van groot belang geweest voor een deel van het onderwerp: georganiseerde vormen van seks met kinderen. De dossiers bevatten een schat aan informatie, wat des te belangrijker is omdat er slechts in beperkte mate over georganiseerde vormen van seks met kinderen gepubliceerd is.

Om de bovenstaande onderzoeksvragen te beantwoorden, zal ik in het eerste hoofdstuk laten zien hoe de verschillen tussen 'pedo's' in de jaren zeventig zichtbaar werd gemaakt in het kader van een emancipatieproces. In het tweede hoofdstuk zal ik beschrijven hoe dit proces ten onder is gegaan en er steeds meer werd opgehangen aan de definitie van 'pedofilie'. Daarna zal ik kort ingaan op georganiseerde vormen van seks met kinderen en vervolgens aan de hand van de sociale organisatietheorie van Best en Luckenbill (1982) een typologie van vier groepen daders maken, die ik ten slotte in de daaropvolgende hoofdstukken zal uitwerken aan de hand van deze theorie.

Hoofdstuk 1. De seksuele revolutie

De betekenis die wordt toegekend aan het begrip seksualiteit varieert, zoals vele begrippen naar plaats en tijd variëren onder invloed van veranderende maatschappelijke opvattingen.

Van Ree (2001) laat zien hoe seksualiteit met name sinds het Victoriaanse tijdperk in verband wordt gebracht met problematisch gedrag. In de negentiende en twintigste eeuw ontwikkelde zich in West-Europa het Victorianisme. Het Victoriaanse tijdperk wordt vaak omschreven als een tijdperk dat zich kenmerkt door kwezelarij en preutsheid (Van Ree, 2001). Binnen deze cultuur bestond niet alleen een afkeer van allerlei specifieke vormen van seksueel gedrag, zoals homoseksualiteit en pedoseksualiteit, maar het hele begrip seksualiteit had een negatieve betekenis. De Duitse psychologe/theologe Bleibtreu-Ehrenberg stelt dat de ontwikkeling van het christendom bepalend is geweest voor de huidige westerse visie op seksualiteit. 'In tegenstelling tot veel primitieve volkeren en bewoners van de oude niet-Europese rijken, leven wij in een maatschappij die, waar het seksualiteit betreft, onder schuld gebukt gaat. Het christendom leert dat het kwaad in de wereld is gekomen door de Val uit het Paradijs. (...) Het misdadige schuilt in de seksuele gemeenschap die voor de eerste keer door 'het eerste mensenpaar' werd gepleegd. Met andere woorden: seks is er de oorzaak van dat iemand slecht wordt, seks is de wortel van alle kwaad.' (Bleibtreu-Ehrenberg, zoals geciteerd in: Humblet, 2007: 34).

In de jaren zestig en zeventig vond in Nederland een seksuele revolutie plaats. Over allerlei vormen van seksueel gedrag en seksuele voorkeuren ontstond een milder oordeel. Het huwelijk, relaties en het hebben van kinderen werden niet langer gezien in termen van een economische noodzakelijkheid, maar als emotionele keuzes (Tubex, 2002). Door de opkomst en ontwikkeling van anticonceptiemiddelen stond seksualiteit niet langer alleen in het teken van de voortplanting, maar kwam de nadruk te liggen op de lustbeleving en eigen vrijheid om hier mee om te gaan (Tubex, 2002). Dit proces van toenemende tolerantie deed zich in die jaren ook voor op het terrein van homoseksualiteit. Bij het proces van homo-emancipatie hebben vertegenwoordigers van de geestelijke volksgezondheid een opmerkelijke rol gespeeld, zo stellen Van Daalen en Van Stolk (1993). Een aantal progressieve gezaghebbende psychiaters en pastores van katholieke en gereformeerde afkomst, zoals Trimbos en Klamer, raakten eind jaren vijftig door hun werk bekend met het feit dat homoseksualiteit een groot lijden voor de betrokkenen met zich meebracht (Van Daalen & Van Stolk, 1993). Door middel van publicaties en radiopraatjes voor geloofsgenoten probeerden zij het lot van deze verdrukte groep mensen te verbeteren (Van Daalen & Van Stolk). Een aantal leden van het COC, het Cultureel Ontspannings Centrum, de homo-organisatie die in 1946 opgericht was, zag nu de kans naar buiten te treden. Homo's konden voortaan zelf hun zaak bepleiten, het COC leidde het integratieproces. In kringen van het COC beschouwde men het sociaal isolement van homofielen als een gevolg van een in de samenleving heersende intolerantie, die voortkwam uit vooroordelen en onwetendheid. Daarom verschenen veel brochures, pamfletten en artikelen. Ook werden lezingen en discussiedagen gehouden (Groenendijk, 1987). De argumentatie was gericht op de integratie van homo's als volwaardige individuen. Zij streed tegen associaties met pedofilie en travestie en het begrip homofilie werd geïntroduceerd, om duidelijk te maken dat het bij homo's vooral om liefde gaat en niet om moreel verdorven seks.

In 1973 werd in het Maandblad Geestelijke volksgezondheid een discussie geopend over pedofilie en hulpverlening. De kern van het 'pedofielenvraagstuk' lag volgens belangenbehartigers, al dan niet zelf pedofiel, in een discriminatoire behandeling van de

pedofiel door een bekrompen samenleving (Van Daalen & Van Stolk, 1993). Zij legden een verband met de homo-emancipatie. Ook bij pedofilie zou vooral sprake zijn van liefde en affectie. Pedofilie was, net als homofilie, geen pathologie, maar een seksuele variant (Van Daalen & Van Stolk, 1993). Het accent lag op het onrecht dat pedofielen werd aangedaan: meer dan homoseksuelen waren ze gedwongen tot geheimhouding en bovendien was pedofilie strafbaar (Van Daalen & Van Stolk, 1993). In die tijd sprak de PvdA zich uit voor het schrappen van de zedelijkheidswetgeving en de PSP (inmiddels opgegaan in het huidige Groen Links) pleitte voor de afschaffing van de strafbaarstelling van pedofilie. PSP voorzitter Bram van der Lek gaf in 1975 in het actualiteitenprogramma *Hier en Nu* zijn mening over kinderporno weer: 'Kinderporno is niet het probleem, maar de zedelijkheidswetgeving. Seksuele handelingen zijn normaal, dus als kinderen die een beetje imiteren, ach. (...) Zolang volwassenen en kinderen vrijwillig seks met elkaar hebben, lijkt het me geen probleem' (Pekelder, 2006). Predikanten, zoals de Rotterdamse dominee Hans Visser, maakten onderscheid tussen 'lieve pedofielen'³ die te vertrouwen waren ('een beetje wederzijds masturberen moet toch kunnen') en gewelddadige, gestoorde mensen die seks met kinderen hadden (Pekelder, 2006).

De verschuiving van het zedelijkheidsprincipe naar het seksuele vrijheidsprincipe had ook consequenties voor de wetgeving. De overtuiging groeide dat seksualiteitsbeleving een vrij recht was waar geen inmenging van de strafwetgever gewenst was, zolang deze lustbeleving geen schade toebrengt aan anderen (Tubex, 2002). Decriminalisering van een aantal handelingen was het gevolg. Zo verviel het verbod op de verkoop van anticonceptiemiddelen in 1969, werd de strafbaarheid van overspel opgeheven in 1971 en is het laatste discriminerende artikel in het WvSr met betrekking tot homoseksualiteit in 1971 geschrapt (Leuw, Bijl & Daalder, 2004; Tubex 2002). Ondanks het feit dat deze wijzigingen niet zonder slag of stoot plaatsvonden, was er duidelijk sprake van een liberale tendens. Ook pedofilie werd bespreekbaar (Tubex, 2002). Erkend werd dat pedofielen en kinderen niet onnodig moesten worden beperkt in hun mogelijkheden tot seksuele expressie. Met name Brongersma was een pleitbezorger van de stelling dat een kind soortgelijke seksuele behoeften en driften kan hebben als een volwassene en dat daarom de leeftijdsgrens van seks met kinderen naar twaalf jaar moest worden verlaagd (Leuw, Bijl & Daalder, 2004; Brongersma, 1975). De discussie over decriminalisering van pedofilie kwam hiermee op gang. De werkgroep pedofilie werd in het leven geroepen om tekorten in de hulpverlening op dit terrein aan te geven, een overzicht te maken van de problemen die zich in de samenleving voordeden op het gebied van pedofilie en suggesties en aanbevelingen voor verbetering te doen. Zij voerde in haar rapport 'Pedofilie en samenleving' van 1976 tal van bezwaren aan tegen de strafbaarstelling van seksuele contacten met kinderen, waarbij de volgende een van de belangrijkste was: 'Seksuele contacten met kinderen onder de zestien hoeven in vele gevallen (namelijk die waarbij geen sprake is van geweld, pijn of letsel) niet zozeer of zelfs helemaal niet een probleem voor de betrokken kinderen te zijn, maar vormen -blijkens de aangifte- een probleem voor de ouders en voor de politiefunctionarissen. Met de strafwetstoepassing wordt dan iets in gang gezet waar alleen de ouders en de politie een positief resultaat, namelijk de oplossing van hun probleem, van verwachten' (Werkgroep pedofilie, 1976: 71). Ook Van der Kwast (1975) meende dat het vasthouden aan de strafbaarheid van seks met kinderen tot gevolg kon hebben dat contacten tussen

³ Te vergelijken met 'de eigenlijke pedofiel' van Brongersma.

volwassenen en kinderen soms een ernstiger afloop kregen dan zonder die strafbaarheid het geval zou zijn, omdat men in het geval van strafbaarheid ontdekking moest uitsluiten (Van der Kwast, 1975).

Onder invloed van de veranderende houding tegenover seksualiteit werd in 1970 de Adviescommissie Herziening Zedelijkheidswetgeving opgericht, de Commissie Melai. De voorstellen van deze Commissie werden gekenmerkt door een sterk liberale nadruk op seksuele zelfbeschikking (Tubex, 2002). Het voorstel tot gedeeltelijke decriminalisering van seks met en door minderjarigen is het meest bekend geworden. De leeftijdsgrens waarop seks met kinderen verboden was, werd twaalf jaar. Seks met kinderen tussen de twaalf en zestien jaar was alleen strafbaar als het kind hiertoe was 'bewogen'. De Commissie Melai erkende hiermee de seksualiteitsbeleving van kinderen (Tubex, 2002).

Door politieke wisselingen verscheen het eindrapport van de Commissie Melai pas in 1980. Volgens de uiteindelijke voorstellen van de Commissie Melai zouden er in de zedelijkheidswetgeving twee leeftijdsgrenzen moeten blijven gelden. Onder de leeftijd van twaalf jaar zou een absoluut verbod blijven bestaan. Voor de leeftijdscategorie van twaalf tot en met vijftien jaar stelde de commissie voor dat seksuele handelingen tussen jeugdigen en volwassenen toelaatbaar konden zijn onder de strikte voorwaarde van uitdrukkelijke vrijwillige instemming van de jeugdige. De Commissie Melai stelde een 'nee- tenzij' standpunt voor: nee, 'tenzij met de nodige zorgvuldigheid ten aanzien van de jeugdige is gehandeld' (Kool, 1999: 92). In 1985 stelde VVD-minister Frits Korthals Altes op grond van dit advies in de ministerraad voor om seks met jongeren vanaf twaalf jaar te legaliseren. Alleen als er sprake was van omkoping met geld of goederen, machtsmisbruik of misleiding zou er straf moeten volgen. Een groot deel van de Nederlandse bevolking bleek deze libertijnse opvattingen niet te delen. Er werd veel kritiek geuit op het wetsvoorstel. Korthals Altes besloot het wetsvoorstel daarop niet in te dienen bij het parlement (Pekelder, 2006). In 1988 werd besloten dat niet tot een gehele herziening van de zedenwetgeving zou worden overgegaan, maar dat deze op een aantal punten zou worden aangevuld. (Tubex, 2002). Het grootste probleem vormden de seksuele handelingen met minderjaren tussen de twaalf en zestien jaar. Uiteindelijk aanvaardde de Tweede Kamer een voorstel om een klachtvereiste in te voeren voor jongeren tussen de twaalf en zestien jaar. Seks met jongens en meisjes in die leeftijd zou alleen strafrechtelijk worden vervolgd als de betrokkene zelf, diens wettelijke vertegenwoordiger of de Raad voor de Kinderbescherming een klacht indiende bij justitie. Deze wet trad op 1 december 1991 in werking en hield een gedeeltelijke decriminalisering van seks met kinderen in (Tubex, 2002).

Hoofdstuk 2. Het einde van het liberale klimaat

Hoewel in de politiek nog langere tijd libertijnse opvattingen over pedoseksualiteit prevaleerden, begon 'het volk' daar langzamerhand anders over te denken (Pekelder, 2006). Dat blijkt onder andere uit het verzet tegen het wetsvoorstel van Korthals Altes in 1985, maar deze ontwikkeling was feitelijk al eerder in gang gezet.

Het maatschappelijk tijt keerde aan het eind van de jaren zeventig onder invloed van de vrouwenbeweging. Na de eerste blijdschap over de verworven seksuele vrijheid kwamen radicale feministen tot de conclusie dat die vooral had bijgedragen aan de bevrijding van de mannelijke seksualiteit en dat vrouwen hier vaak het slachtoffer van werden. Seksueel geweld werd geherdefinieerd in termen van macht en de maatschappelijke onderdrukking van de vrouw. In de feministische strijd tegen ongelijke machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen werd de nadruk gelegd op een aantal vormen van seksueel geweld waar vooral vrouwen het slachtoffer van werden: (poging tot) verkrachting (ook binnen het huwelijk), aanranding van de eerbaarheid, pornografie en prostitutie. Deze strijd heeft geleid tot een gewijzigde visie op seksualiteit en seksueel geweld (Tubex, 2002). Onder invloed van de feministische beweging werd ook het seksueel misbruik van minderjarigen door volwassenen onder de aandacht gebracht. Deze herdefiniëring van seksualiteit in termen van macht in plaats van lust, is bepalend geweest voor de 'ontdekking' van seksueel kindermisbruik (Tubex, 2002).

De feministische aandacht voor de ongelijke machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen heeft uiteindelijk ook gezorgd voor een belangrijk keerpunt in het emancipatieproces van pedofielen. Hoewel door hun belangenbehartigers nog steeds werd voortgeborduurd op de homo-emancipatie, werd de ongelijke machtsverhouding tussen een volwassene en een kind een obstakel in hun emancipatieproces (Van Daalen & Van Stolk, 1993).

In het veranderende sociale klimaat van die dagen kwam een amplificatiespiraal op gang waardoor steeds meer gevallen van seks met kinderen als seksueel misbruik werden aangemerkt. Nu zal eerst kort worden uitgelegd wat dit proces in zijn algemeenheid inhoudt en daarna wordt beschreven hoe dit van toepassing is geweest op seks met kinderen.

Volgens Chrisje Brants, hoogleraar straf(proces)recht aan de Universiteit Utrecht, is er bij het strafbaar stellen van een bepaalde gedraging sprake van 'een zichzelf versterkend proces van criminalisering van een sociaal verschijnsel, waarbij het verschijnsel en de gevolgen daarvan tot een zichtbaar probleem worden gemaakt. Het strafrecht wordt vervolgens als oplossing gezien voor gedrag dat als oorzaak van het probleem wordt beschouwd.'⁴

Dit zichzelf versterkend proces verloopt in verschillende fasen. De eerste fase is die van de identificatie: door een nieuw verschijnsel te formuleren in termen van een eerder, ouder probleem, lijken verbanden te bestaan en worden incidenten onderdeel van een groter fenomeen. Dit fenomeen krijgt ook een naam en moet nader verklaard worden. De tweede fase wordt verbreding genoemd; naarmate de definitie van het probleem zich verbreedt, kunnen steeds meer gebeurtenissen onder dezelfde noemer worden geschaard en wordt het probleem in de beleving van veel mensen steeds groter. In deze fase wordt aan deskundigen gevraagd een verklaring te geven. Die interpreteren het probleem ook binnen het inmiddels

⁴ College Criminologie en Strafrecht, november 2008. Prof. Dr. C. Brants.

ontstane betekenis kader. De derde fase, de reactie, volgt daarop: de overheid en de politiek reageren op het fenomeen dat in de media steeds zichtbaarder wordt. Die reactie is op zichzelf weer nieuws, waardoor de vermeende verbanden worden verstevigd en de omvang van het probleem verder toeneemt (Brants & Koenraadt, 1998). Een verschijnsel wordt op deze manier als sociaal probleem op de kaart gezet. Daarna worden oplossingen gezocht voor het probleem, waarbij vaak naar het strafrecht gegrepen wordt. Brants heeft het over vier strafrechtelijke modaliteiten: strafbaarstellen van het gedrag, aanpassen van de bestaande strafbaarstelling, het onderbrengen in een bestaande strafbaarstelling en verhoogde handhavingsactiviteit bij en herijking van de bestaande strafbaarstelling.⁵

De amplificatiespiraal van seks met kinderen.

Vanaf het begin van de jaren tachtig kreeg men onder invloed van de vrouwenbeweging meer oog voor de schaduwzijden van de seksuele revolutie. Nieuwe termen als seksueel misbruik, seksuele kindermishandeling, seksueel geweld en ongewenste intimiteiten deden hun intrede. Het begon met verhalen over incest waar jarenlang een stilzwijgen op had gelegen. Daarna werd 'ontdekt' dat kinderen op meer terreinen het slachtoffer waren van seksueel gezagsmisbruik. Ook was er veel aandacht voor bizarre verhalen, zoals de Oude Pekela affaire waar in 1987 tientallen kinderen meermalen zouden zijn misbruikt door clowns. Na langdurig onderzoek werd geen spoor van misbruik gevonden, maar de stemming was omgeslagen in, wat Bogaerts en Vanheule (2005) 'massahysterie' noemen. De gemoederen liepen steeds hoger op. Deskundigen werd om een reactie gevraagd. In de media werden alle 'feiten' en meningen breed uitgemeten en aan vergelijkbare incidenten verbonden. Bij de geringste aanleiding reageerden mensen al furieus. Zo werden in Enschede en Winschoten mannen door buurtbewoners uit de auto gesleurd op verdenking van kinderlokkerij. In Oude Pekela zelf werden veel onbekende mannen gesignaleerd die met kinderen wilden praten. Dit bleken echter geen kinderlokkers, maar journalisten te zijn (Beetstra, 2004). In het najaar van 1988 werden in Vlaardingen verschillende kleuters uit huis geplaatst, omdat medewerkers van het kinderdagverblijf De Bolderkar vermoedden dat er bij hen sprake was van incest. Deze vermoedens bleken later onterecht. Een ander voorbeeld is de Eper incestzaak die zich begin jaren negentig afspeelde. Een jonge vrouw had haar ouders en een groot aantal anderen beschuldigd van seksueel misbruik, baby moord en kannibalisme (Bogaerts & Vanheule, 2005). Gesteld kan worden dat de amplificatiespiraal met dit soort zaken in gang is gezet. Daarna werden steeds meer gevallen van seks met kinderen als seksueel misbruik of pedofilie aangemerkt. Toen de Belgische politie op 15 augustus 1996 een inval deed in de woning van Marc Dutroux en twee vermiste Belgische meisjes uit zijn geheime kelder bevrijdde, kwam een van de meest spraakmakende zaken van die tijd aan het licht. Dutroux werd beschuldigd van ontvoering en ernstige vormen van seksueel misbruik, seksueel sadisme en de moord op ten minste vier meisjes. De zaak leidde wereldwijd tot grote verontwaardiging. Dutroux werd afgeschilderd als een gevaarlijke pedofiel en volgens sommigen zou de aan het licht gekomen Dutroux-affaire slechts het topje van de ijsberg zijn. Dutroux zou deel uitmaken van een omvangrijk netwerk waarin ook de politieke en industriële elite van België betrokken zou zijn (Gooren, 2009). Deze zaak heeft er bovendien toe bijgedragen dat de beeldvorming over pedofilie steeds meer gemonopoliseerd werd door extreme vormen van seksueel misbruik (Bogaerts & Vanheule, 2005).

⁵ College Criminologie en Strafrecht, november 2008. Prof. Dr. C. Brants.

Na deze gebeurtenissen is een aantal wijzigingen in de zedelijkheidswetgeving tot stand gekomen. De belangrijkste wijziging is dat sinds oktober 2002 het klachtvereiste voor ontuchtige handelingen met kinderen tussen de twaalf en zestien jaar is afgeschaft (Tubex, 2002). Dit klachtvereiste hield in dat het Openbaar Ministerie een volwassene pas kon vervolgen voor ontuchtige handelingen met een kind tussen de twaalf en de vijftien jaar als er een klacht was ingediend door het kind zelf, zijn vertegenwoordigers of de kinderbescherming.⁶ Sindsdien geldt een absoluut verbod op seksuele handelingen met iemand beneden de zestien jaar (Leuw, Bijl & Daalder, 2004).

Bescherming tegen pedofielen

Het label 'pedofiel' is tegenwoordig onlosmakelijk verbonden met seksueel misbruik. Gooren (2009:100) beschrijft op tekenende wijze hoe tegenwoordig over zulke mensen wordt gedacht: 'Dit seksuele beest leeft in de nachtmerries van bezorgde ouders voort als een gestoorde perverseling die het op kleine kinderen heeft voorzien. Onze cultuur acht seks met kinderen erger dan moord en doodslag; een seksueel kind is geen kind meer en verliest zo de existentiële status van puur en onschuldig. (...) Het kind is zijn asexuele onschuld kwijtgeraakt. (...) Teneinde deze crisis enigszins grijpbaar te maken zoeken groepen en samenlevingen naar een schuldige: een symbool voor het kwaad.'

Deze houding tegenover mensen met seksuele gevoelens voor kinderen heerst niet alleen in Nederland. Ook in de Verenigde Staten is deze houding waar te nemen. De laatste jaren is daar een aantal wetwijzigingen tot stand gekomen die gekenmerkt worden door een extreme mate van preventie en privacyschending, waarvan de belangrijkste de 'community notification' is. Dit houdt in dat nader te bepalen personen en instellingen op de hoogte worden gehouden van de aanwezigheid van een bekende pleger van (pedo)seksueel geweld binnen een lokale gemeenschap (Bogaerts & Van der Woude, 2008).

In Nederland bestaat sinds kort een particuliere vorm van 'community notification': Via de website stopkindersex.com kan sinds 25 september 2007 doorgelinkt worden naar een 'pedopostcodecheck'. Hier kunnen de vier postcodecijfers ingevoerd worden en vervolgens wordt aangegeven of er in die betreffende buurt een veroordeelde pedofiel woont. (Bogaerts & Van der Woude, 2008). Vanaf begin 2009 heeft op deze website ook een link gestaan naar een Amerikaanse website waar veroordeelde pedofielen met naam en toenaam te bekijken waren. Op deze site, dutchpredators.org, staan verschillende pagina's met foto's van veroordeelde 'pedofielen' en hierbij worden naast voor- en achternaam, foto en rechterlijke uitspraak, voor zover die bekend is, ook het (laatste) woonadres vermeld. In een vonnis van 24 maart 2009 van de Rechtbank Rotterdam is echter bepaald dat deze link moest worden verwijderd, omdat hiermee inbreuk werd gemaakt op de Wet Bescherming Persoonsgegevens.⁷ Inmiddels is de link verwijderd, maar de Amerikaanse website met daarop foto's en gegevens van Nederlandse veroordeelde 'pedofielen' bestaat nog wel.

⁶ Vóór de afschaffing van het klachtvereiste bestond alleen een absoluut verbod op elke seksuele handeling met kinderen beneden de twaalf jaar.

⁷ Rb Rotterdam (vzr.) 24 maart 2009, LJN BH7631

Hoofdstuk 3. Organisatietheorie van Best en Luckenbill

Zoals ik in de inleiding gesteld heb, wil ik met deze scriptie nagaan welke diversiteit er schuilt achter het containerbegrip pedofilie. Door de verschillende uitingvormen opnieuw te groeperen, wil ik meer inzicht bieden in vier onderscheiden *scenes* waarin door volwassenen vorm wordt gegeven aan seksuele contacten met kinderen. Daarom zal ik nu aansluiting zoeken bij de sociale organisatietheorie van Best en Luckenbill (1982). Deze theorie kan een houvast bieden bij het zoeken naar criteria op grond waarvan deze *scenes* kunnen worden onderscheiden.

Best en Luckenbill maken onderscheid tussen de sociale organisatie van devianten en die van deviantie. Deviantie wordt door hen gedefinieerd als 'gedrag dat als een ongeoorloofde schending van een belangrijke sociale norm wordt gezien en waarbij de overtreder in aanmerking komt voor sanctionerende maatregelen van toezichhoudende instanties' (Best & Luckenbill, 1982: 3). Devianten zijn uiteraard de mensen die dit gedrag vertonen.

Organisatie van devianten

Ieder mens heeft banden of relaties met anderen. Dit geldt ook voor gestigmatiseerde personen, zoals 'pedo's'. Ongetwijfeld zullen er 'pedo's' zijn die een druk sociaal leven leiden, al dan niet met 'gevoelsgenoten'. Ook zullen er 'pedo's' bestaan die een eenzaam leven leiden en die wat betreft hun contacten met kinderen ook alleen opereren. Bij de sociale organisatie van 'pedo's' die deel uitmaken van een groep kan gekeken worden naar hun relatiepatronen, en naar hoe zo'n groep is ontstaan. Hoe gedragen zij zich tegenover elkaar en wat vinden zij van elkaar? Van belang is verder hoe zulke groepen zich ontwikkelen, toewerken naar gezamenlijke doelen en hoe zij slachtoffers verdelen (Best & Luckenbill, 1982: 16). De sociale organisatie van devianten omvat dus de contacten tussen devianten onderling en hier gaat het met name om de relatiepatronen tussen deelnemers die een groep vormen. Hun sociale organisatie varieert naar de mate van complexiteit van de arbeidsverdeling, specialisatie, coördinatie van rollen (planning, gedragscodes en toezicht op de naleving hiervan) en doelgerichtheid (specificatie, mate van inspanning en realisatie).

Best en Luckenbill onderscheiden vijf mogelijke organisatievormen die ingedeeld kunnen worden naar complexiteit: eenlingen, collega's, gelijken (peers), bendes met een hiërarchie (mobs) en formele organisaties. Deze organisatievormen hebben zij vastgesteld aan de hand van vier factoren:

- Associëren de devianten zich met elkaar?
- Nemen zij gezamenlijk deel aan de deviantie?
- Vergt hun deviantie een gedifferentieerde arbeidsverdeling?
- Strekken de activiteiten van de organisatie zich over langere tijd en een groter gebied uit?

Bij eenlingen is geen van deze factoren van toepassing. Collega's voldoen alleen aan het eerste criterium: zij associëren zich met elkaar. Gelijken associëren zich met elkaar en ondernemen gezamenlijk deviante activiteiten. Bendes hebben naast deze twee kenmerken ook een uitgewerkte arbeidsverdeling nodig voor de gezamenlijke activiteiten en in formele organisaties zijn al deze vier kenmerken van toepassing (Best & Luckenbill, 1982: 24-25).

Organisatie van deviantie

Bij de sociale organisatie van deviantie gaat het om de relatiepatronen tussen de rollen van alle deelnemers. De structuur van de gezamenlijke activiteiten is hierbij van belang. De sociale organisatie van deviantie verwijst naar de structuur van de 'deviante transactie'. Die kan op vele manieren variëren. Transacties worden volgens Best en Luckenbill gekenmerkt door:

- Oriëntatie op een bepaald doel. De realisering van dit doel levert alle of enkele deelnemers iets op. Een doel kan bijvoorbeeld zijn het decriminaliseren van strafbaar gestelde handelingen, zoals de PNVD nastreeft.
- Taakverdeling en coördinatie. Het bereiken van het gezamenlijke doel vereist dat taken in overleg met anderen uitgevoerd worden.
- Flexibiliteit om te kunnen reageren op onvoorziene omstandigheden of veranderingen, zodat de transactie in aangepaste vorm alsnog kan worden uitgevoerd.

Ook deviante transacties variëren in de mate van complexiteit. Hier gaat het om het minimum aantal deelnemers en de aard van de rollen die zij moeten vervullen. Naarmate meer mensen bij een transactie betrokken zijn en hun rollen tegenstrijdiger zijn, des te gecompliceerder wordt de organisatie van de activiteiten. Best en Luckenbill onderscheiden verschillende vormen van deviante transacties. Om de theorie toe te kunnen passen op verschillende categorieën 'pedo's', heb ik deze transacties op sommige punten enigszins aangepast. Dit levert de volgende vier vormen op:

- Individuele deviantie: er is slechts één persoon nodig, zoals bij dromen over seks met kinderen.
- Deviante uitwisseling: hier zijn twee of meer personen nodig om de transactie uit te voeren. Deviante uitwisseling kan verder onderverdeeld worden in:
 - * Ruil: elke persoon verleent een gelijksoortige dienst aan de ander. Een kenmerk van ruil is dat de deelnemers een min of meer gelijke status hebben.
 - * Beloning: deelnemers vervullen hier verschillende rollen. Beloning is van groot belang bij seks met kinderen. Kinderen kunnen worden beloond met een patatje of snoepje, maar ook met liefde, aandacht en affectie (Van Stolk & Frenken, 1986).Ruil en beloning zijn vrijwillige transacties. Zij worden uit eigenbelang aangegaan en de verwachting is dat de transactie voor beiden profijtelijk zal zijn en dat elk zijn aandeel zal leveren.
- Deviante exploitatie: bij dit type transactie wordt het slachtoffer heimelijk, via bedrog of gebruik van geweld, gedwongen afstand te doen van goederen of diensten. Van exploitatie profiteert alleen de dader. Kenmerkend aan dit soort transactie zijn de tegengestelde belangen van de dader en het 'doelwit' en de vijandigheid waarmee de

transactie gepaard gaat. De dader zal vaak speciale voorzorgsmaatregelen moeten nemen om 'het doelwit' in toom te houden. Deviante exploitatie kan worden onderverdeeld in: dwang, bedreiging, slinkse streken en oplichting (Best en Luckenbill 1982: 157-159).

- Actievoeren voor een gemeenschappelijk doel. Dit is geen activiteit die door Best en Luckenbill wordt genoemd, maar bij het onderhavige onderwerp is die wel van toepassing, zoals bij de Partij voor de Naastenliefde, Vrijheid en Diversiteit, die door een groep mensen met een pedofiele voorkeur is opgericht met het doel de emancipatie van pedofielen te bevorderen.

Aan de hand van deze theorie kunnen nu vier groepen worden onderscheiden die in de volgende hoofdstukken besproken zullen worden. Ik zal een onderscheid maken tussen eenlingen en 'pedo's' die opereren in groepsverband, en tussen pedofilie en pedoseksualiteit. Dit leidt tot de volgende typologie:

	Pedofilie	Pedoseksualiteit
Eenlingen	De Kindervriend	Het compensatoire type
Groepsverband	Actievoerders	Netwerken

De verschillende groepen zal ik nu een voor een gaan bespreken. Ik zal daarbij kijken naar hun groepsstructuren en naar de structuren van hun transacties.

Hoofdstuk 4. De kindervriend

De kindervriend definieer ik als het type dat in verschillende andere indelingen ook wel het pedofiele en ephebofiele type wordt genoemd. Dit zijn volwassen mannen met een duurzame, min of meer exclusieve seksuele en sociale preferentie voor pre- of postpuberale kinderen. Het gaat kindervrienden om het kind zelf. Zij vallen op de kinderlijke gestalte en de belevingswereld van kinderen (Frenken, 1997). Zo zegt Ad van den Berg, penningmeester van de PNVD en openlijk pedofiel, hierover: *“Volwassenen? Nee, ik vind dat afgrijselijk! Alles, die lichaamsbehandling, ik vind het allemaal wanstaltig groot. Het volwassen lichaam trekt me helemaal niet aan. En als ik een jongen zie die nog helemaal onbehaard is, glad en echt geniet van zijn lichaam en er ook van geniet dat jij ervan geniet, dan vind ik dat mooi. En daarnaast is een jongen nog open en eerlijk en dat zijn de meeste volwassenen niet. Die openheid en eerlijkheid, die stel ik op prijs bij een jongen, maar ook het mooie lijf en het mooie koppie.”* Een andere respondent omschrijft de aantrekkingskracht als volgt: *“In ieder geval speelt het fysieke deel een even zo grote rol als het psychische deel. Een mooi joch met een slecht karakter is voor mij net zo onaantrekkelijk als een sympathiek, maar lelijk joch. Emotioneel vind ik het vrije en aandoenlijk stoere gedrag aantrekkelijk. Het kleine hartje is namelijk nog zo goed zichtbaar. Het dromerige, het kinderlijke met al enig besef van de wereld om hen heen. (...) Jongetjes hebben alle menselijke ingrediënten in de juiste verhouding: ze zijn verrukkelijk. Als ze tussen de tien en de twaalf jaar oud zijn, is de fysieke verhouding perfect. Een mooi slank, atletisch lijf zonder overtollige beharing of vet. Een mooi glad huidje zonder overmatige zweetproductie. Een stralend gezichtje zonder rimpels!”*

Wat is er in de literatuur bekend over de modus operandi van de kindervriend?

De kindervriend wordt gekenmerkt door het hebben van een voorliefde voor een jongen of meisje als partner. Soms wordt het geven van aandacht en genegenheid of een voorkeursbehandeling gebruikt als strategie om dicht bij het kind te komen. Anderen bouwen een vertrouwensrelatie op met het gezin van het kind om later als oppas te mogen optreden als de ouders van huis zijn (Frenken, 1997). Howitt (1995) beschrijft de wijze waarop het contact wordt geënceneerd, oftewel de ‘grooming’, in drie stadia. De eerste fase van dit proces begint dikwijls met fantasieën en masturbaties naar aanleiding van voorgaande seksuele contacten. Deze leiden tot fantasieën over hoe nieuwe seksuele contacten zullen verlopen. In dit stadium raakt de kindervriend bevriend met (meestal) een jongen die hij al kent via de voetbalclub of uit de buurt. In deze fase wordt ook moeite gedaan om de ouders van de jongen te ontmoeten en hun vertrouwen te winnen. Bezoekjes aan de bioscoop en dagjes uit zorgen ervoor dat een hechtere band tussen de man en het kind ontstaat. Dit proces van vertrouwen winnen duurt een tijdje en zal uitmonden in een tweede fase, waarin de man en de jongen elkaar nog beter leren kennen. De man komt meer te weten over de situatie van de jongen thuis en op school. Hij neemt hierbij een ‘mentorrol’ aan en dat leidt tot een verdere vriendschap. In de derde fase komt de jongen bij de man thuis. De jongen wordt aangemoedigd dit aan zijn ouders te laten weten. Er ontstaat fysiek contact, zoals een potje stoeien of samen tv kijken, waarbij een arm om de jongen wordt gelegd. Als de jongen hier weerstand tegen biedt, zal de man stoppen, maar het in een later stadium opnieuw proberen. De kindervriend begint nog meer te fantaseren over mogelijkheden tot seksueel contact. Daarna kunnen seksuele aanrakingen volgen waarbij zij hun kleren nog aanhouden. Stapsgewijs worden de seksuele aanrakingen en handelingen uitgebreid. In deze fase worden ook waarschuwingen gegeven. De jongen mag dit aan niemand vertellen. De seksuele contacten bestaan vaak uit wederzijdse masturbatie en die

kunnen verder uiteenlopen van orale seks tot penetratie (Howitt, 1995).

De aanpak van de kindervriend kan geweldloze psychologische manipulatie met zich meebrengen. Slechts een kleine minderheid blijkt geweld of bedreigingen te gebruiken om de kinderen mee te laten werken en te laten zwijgen (Howitt, 1995). Ook de seksuele contacten zelf blijken vaak fysiek geweldloos te zijn. Een neutrale of passieve reactie van kinderen wordt geïnterpreteerd als toestemming of zelfs als genot (Vermeulen et al., 2003). Volgens Bogaerts en anderen (2003) is er bij de kindervriend in zijn algemeenheid sprake van een lage graad van dwang of geweld, een lange duur van het seksueel misbruik en de afwezigheid van coïtus.

Hoe corresponderen deze feiten uit de literatuur met de visie van de kindervrienden waar ik mee gesproken heb? Hoewel uit de literatuur valt op te maken dat pedofielen contact zoeken met kinderen door zich doelgericht bij scholen, speelplaatsen, amusementsparken, winkelcentra, sportvelden, stranden en zwembaden op te houden, vertelt Ad van den Berg dat de contacten met kinderen vaak spontaan ontstaan. *“Ik ben geen jager. Contacten met kinderen ontstaan vaak spontaan. Er was hier bijvoorbeeld een keer net een nieuwe jongen komen wonen. Ik ging naar beneden om geld te wisselen en toen zat dat jongetje daar en die vroeg: ‘Kunt u voetballen?’ Ik zei: ‘Voor geen meter!’ Daar ontstond een gesprekje uit, gewoon heel erg leuk en ik zei: ‘Als je eens een keer wil komen praten ofzo, je mag altijd langskomen, geen punt.’ En de andere dag stond hij al voor mijn neus. Dat ging echt heel snel. En als je op een gegeven moment één jongen hier hebt, dan heb je er binnen de kortste keren tientallen. Ik ben bijvoorbeeld ook jarenlang op naturistenterreinen geweest en ik ging daar gewoon tussen de gezinnen zitten, ik zonderde me niet af. Maar ik had binnen de kortste keren hordes blote jongetjes om me heen lopen. Ze zoeken je vanzelf op. Dat is niet te verklaren, maar het gebeurt gewoon. Ik ben geen jager. Ik moet er niet aan denken. Ik heb dan het gevoel dat je kinderen niet vrijlaat en dat vind ik gewoon een voorwaarde. Kinderen moeten zelf beslissen.”*

Ook de andere respondenten die anoniem willen blijven, bevestigen dit beeld. Een van hen vertelt: *“Vriendschap ontstaat vaak toevallig. Vroeger gebeurde dit met name tijdens het sporten op straat. Tegenwoordig kom ik via mijn kinderen wel eens in contact met andere kinderen. Dit is ‘normaal’ contact, geen vriendschap.”*

Een ander, die eveneens getrouwd is en twee kinderen heeft, antwoordt: *“De contacten die ik heb zijn vluchtig, als in de supermarkt, en met sommigen juist erg diepgaand: klasgenootjes van onze zoon. Dave en Rene zijn daar twee voorbeelden van. Dit contact ontstaat omdat die klasgenootjes een keer hier spelen of blijven logeren en onze zoon daar. Zo leer ik ook de ouders kennen en zij mij... Een goed contact met de ouders is voor mij belangrijk om echt contact met een jongen te kunnen maken.”*

De laatste respondent vertelt hier op gelijke wijze over: *“De contacten ontstaan spontaan, in het dagelijks leven. Meestal neemt de jongen het initiatief, want ik ben niet zo initiatiefrijk daarin. Dus dan zijn het meestal de ‘initiatiefrijkere’ jongens waarbij zoiets ontstaat. Ik ben niet bang om mijn belangstelling voor jongens te laten zien, maar ben er niet opzichtig in. En soms, in een ‘natuurlijke omgeving’, gaat zoiets vanzelf. Omdat jongens die aandacht gewoon leuk vinden. Ik ben in een omgeving (bijvoorbeeld een verjaardag) waar slechts één of twee jongens aanwezig zijn en verder alleen volwassenen, heel vaak de persoon waar ze uiteindelijk bij rondhangen. Omdat zij het leuk vinden en ik ook. Daar doe ik niets speciaals voor, dat ontstaat gewoon.”*

Op de vraag waar het door komt dat de kinderen hen ‘als vanzelf’ opzoeken, antwoordt Ad van den Berg: *“Ten eerste omdat ze merken dat ik respect voor hen heb en naar hen luister. En ze zetten zich natuurlijk vreselijk af tegen autoriteiten. Ik ben een door hen zelf gekozen autoriteit, geen opgelegde, zoals hun ouders of onderwijzers dat wel zijn. Bij mij weten ze dat ze in alle vrijheid hun*

ei kwijt kunnen. En van mij mag heel veel. Ik grijp pas in als ik zie dat het misgaat, terwijl ouders dat proberen te voorkomen. En dat wordt door kinderen bijzonder op prijs gesteld dat dat hier niet zo is. Het is een soort van 'vrije zone' waarin ze helemaal zichzelf kunnen zijn. Daarnaast doen we ook wel eens leuke dingen samen, we kijken dvd's, gaan soms naar pretparken, of ik help ze met school."

Volgens Van den Berg is er beslist geen sprake van wat in de literatuur 'geweldloze psychologische manipulatie' wordt genoemd. Opvallend is wel dat hij vervolgens zegt: "Op een gegeven moment werd ik masseur voor de jeugd bij een voetbalvereniging. In die tijd heb ik ook een jongen leren kennen. Die kwam vaak op de voetbalclub en die vroeg aan mij of hij met me mee mocht. Toen vroeg hij: 'Ben jij niet getrouwd?' En ik zei: 'Nee, ik hou niet van vrouwen, ik val op jongens. Maar daar hoeft jij niet bang voor te zijn, want ik zal nooit iets met je doen dat je niet wil.' Dat heeft hij de eerste maanden echt uitgeprobeerd en op een gegeven moment kwam hij binnen en zei hij: 'Als jij me zo mooi vindt, dan mag je me dus nu zien.' En toen kleepte hij zich uit voor me, hij was toen elf."

Verder vertelt Ad van den Berg over zijn zestienjarige vriendje die eigenlijk heteroseksueel is: "Hij zei altijd: 'Ik ben zo hetero als de pest, maar jij bent mijn vriend en jij mag dat.' Dat kwam dus bij hem vandaan. En dan heb ik er ook geen moeite mee."

Ook Frenken (1997) laat in zijn verslag van een gesprek met een cliënt zien hoe het komt dat zo'n jongen uit eigen beweging tegemoet blijft komen aan de verlangens van de volwassene. Een cliënt: "Ik zoek jongens op die behoefte hebben aan genegenheid en geaccepteerd worden. Ik vertel hen dat ik biseksueel ben om op een eerlijke manier over te komen en hen duidelijk te maken dat een intieme relatie met mij best kan. Ik doe veel voor ze, praat vaak met hen over hun problemen thuis en neem ze mee uit, zodat ze zich langzamerhand emotioneel afhankelijk van mij gaan voelen en zich verplicht voelen tegenover mij. Ik zorg ervoor dat andere volwassenen mij als een verantwoordelijk persoon beschouwen die het opneemt voor een jongen uit een probleemgezin. Als een jongen weigert, stop ik met alle leuke uitjes die ik voor hem organiseer en wijs ik hem kil af. Dan stemt hij vanzelf weer toe."

Uit dit citaat kan worden opgemaakt dat kinderen zich op een bepaalde manier verplicht gaan voelen tegenover de kindervriend. In dat geval kan wel degelijk worden gesproken van psychologische manipulatie. Als we dit bekijken vanuit de sociale organisatietheorie van Best en Luckenbill, kan gezegd worden dat beloning hier al aan de orde is nog voordat het eerste seksuele contact plaatsvindt. Om het vertrouwen van het kind te winnen, wordt deze op allerlei manieren beloond en bevoorrecht.

Bij de deviante transactie maak ik onderscheid tussen de kindervriend die, om verschillende redenen, geen seksuele contacten met kinderen heeft en de kindervriend die dit regelmatig wel heeft. Een van de anonieme respondenten vertelt over zijn dagelijks leven: "Ik doe niet veel met mijn geaardheid. Ik kom in mijn dagelijks leven (werkveld, kennissenkring) niet veel kinderen tegen en ik ben verder heel tevreden over mijn leven (dat vol genoeg zit). Ik ben dus niet van plan om speciaal mijn leven om te gooien om meer kinderen te kunnen zien. Dus omdat ik juist zo weinig jongens ken die ik leuk vind, is het verschil tussen 'helemaal niets' en 'toch een jongen zien lopen' vrij groot. Ik kan blij worden van een jochie dat naar me lacht in de supermarkt en daar een uur lang een opgewekt humeur aan overhouden."

Een andere respondent vertelt: "Per definitie ben ik tegen seksueel contact met kinderen. In deze tijd, in deze maatschappij, gaat dat niet goed. Ik wil beslist niet dat kinderen zich slachtoffer gaan voelen, of slachtoffer zijn van te vroeg seksueel contact. Hierin wil ik geen risico's nemen. Seksuele verleiding is er eigenlijk nooit. Natuurlijk denk ik wel eens: 'Wat ben jij een lekker joch' (...) Als ik alleen ben, kan ik fantaseren over jongetjes. Ook over seks met jonge jongens – de seksuele

aantrekkingskracht is er zeker. Maar ik heb mijn driften onder controle."

De transactie van deze kindervriend is te typeren als individuele deviantie: er wordt alleen gefantaseerd over seks met kinderen.

Nu zal worden gekeken naar de transactie van de kindervriend die verder gaat en wel seksuele contacten met kinderen heeft.

Op de vraag hoe pedofiele relaties met kinderen kunnen worden gekenmerkt, antwoordt Ad van den Berg: *"De meeste pedofiele relaties zijn liefdevolle relaties. Waar je geweld ziet ontstaan, zijn dat vaak heteromensen die zich vergrijpen aan kinderen, want die gaan dat gedrag kopiëren. Wat ze dus met een volwassene doen, gaan ze ook met kinderen doen en daar komt inderdaad geweld, verkrachting bij kijken. (...) Van penetratie is praktisch nooit sprake. Dat is gewoon de heteroseksualiteit op ons projecteren. Dat is daar blijkbaar heel erg belangrijk, terwijl wij toch wel andere manieren vinden om het elkaar heel erg prettig te maken. (...) En dat wil niet zeggen dat ik met iedere jongen bloot in bed moet gaan liggen. Trouwens, dat is helemaal onzin, want de jongens die hier komen, hebben mij nog nooit bloot gezien, ook vroeger niet. Ik heb hen bloot gezien, ik moet met hen spelen. Maar ze hebben nog nooit wat bij mij moeten doen. En het kwam bijna nooit voor dat ze dat zelf per se wilden, maar als dat wel zo was, dan liet ik ze voor zover ze dat zelf wilden, hun gang gaan. Maar het is nooit een optie geweest dat dat moest."*

Van Frenken hoor ik daarentegen iets anders over de aard van de seksuele contacten: *"Pedofielen beïjveren zich erom steeds maar weer te vertellen dat het niet erg vergaand is wat ze doen. Ze proberen de seksuele contacten te minimaliseren, te bagatelliseren, alsof het alleen maar spelletjes zijn, maar uiteindelijk zijn het toch spelletjes die gericht zijn op een orgasme bij die man. Die raakt toch uiteindelijk zo opgewonden van dat kind en dat lichaam van dat jongetje of meisje en wil graag klaarkomen. Hij doet daar alles voor om te kijken wat het kind nog net accepteert zonder dat het gillend wegloopt. Maar goed, ik neem aan dat er om die reden niet zo vaak gemeenschap plaatsvindt, omdat dat wel bedreigend voor een kind is, dan misschien wegloopt en het verhaal aan zijn of haar ouders vertelt."*

Omdat een kind niet altijd kind blijft, terwijl er bij de kindervriend wel vaak sprake zou zijn van langdurige relaties, vraag ik mij af hoe deze uiteindelijk beëindigd worden. Hierover vertelt Ad van den Berg: *"Dat loopt meestal heel gelijk op. Tegen de tijd dat ik een jongen lichamenlijk minder aantrekkelijk ga vinden, krijgt hij behoefte om achter de meiden aan te gaan. Dus wat je ziet is dat de seksualiteit op een gegeven moment uit je relatie verdwijnt, want hij gaat het ook ergens anders zoeken. Die behoefte verdwijnt bij beiden. En daarom heb ik ook geen homojongetjes, want die gaan aan je plakken en dat wil je niet meer op een gegeven moment. De jongens waar ik op val en die op mij vallen zijn altijd hetero. Dat gaat dan heel geleidelijk, tegen de tijd dat ik mijn interesse verlies, willen zij op zoek gaan naar meisjes. En ik heb daar ook geen moeite mee om zo'n jongen los te laten, dat is dan weer het respect dat je voor de jongen opbrengt."*

Hoe kan een dergelijke transactie worden gedefinieerd? Hoewel niet kan worden gezegd dat deze contacten volledig vrijwillig worden aangegaan, komt er doorgaans geen fysieke dwang of bedrog bij kijken zoals bij deviante exploitatie het geval is. Het kind voelt op een gegeven moment aan dat er voor de ontvangen beloningen iets terug gedaan moet worden: 'voor wat, hoort wat'. Om die reden kunnen dit soort transacties onder de noemer 'ruil' geschaard worden.

Ik wil nu kijken naar de organisatievormen van de kindervriend. Associëren zij zich met elkaar?

Kenmerkend voor de kindervriend is dat hij erg gericht is op het kind. Hij laat het kind een

kind zijn en is het liefst zelf 'kind met de kinderen'. Veel relaties met volwassenen komen bij de meeste kindervrienden niet voor. Wel hebben zij veel contact met 'gevoelsgenoten', vaak via internet. Zo vertelde Van den Berg over verschillende websites, zoals boylovernet waar ruimte is voor discussies over deze seksuele voorkeur met anderen. Ook andere respondenten vertellen veel contact met gevoelsgenoten te hebben via internet: *"Als ik de computer even voor mezelf heb, gaan pedofilie.nl en boylovernet altijd wel even open. Ik ben dan nieuwsgierig hoe een of ander topic zich ontwikkelt, of hoe het met die of die deelnemer gaat. Dat er een grote supportwaarde aan dit soort fora hangt, is voor mij wel duidelijk: ze hebben mij (zonder dat ik daar al te veel woorden aan vuilmaakte) ook door een stevige depressie heen geholpen."* Een andere respondent geeft aan: *"Ik vind het fijn te merken dat ik niet de enige ben die gevoelens heeft voor jonge jongens. Gevoelsgenoten begrijpen waar ik het over heb en denken serieus mee. Soms is het fijn om negatieve of juist fijne gevoelens van je af te schrijven. Het is prettig als daar een positieve reactie op komt."* Een laatste respondent zegt vooral contact te zoeken op het forum omdat hij weet dat anderen daar mee geholpen worden: *"Ik heb geen schreeuwende behoefte aan contact met gevoelsgenoten. Mijn eigen issues had ik al doorgeworsteld voordat ik op forums kwam. Toch heeft het me wel geholpen om dingen eens van andere mensen te horen, dat wel. Wat ik vooral heb meegekregen, is het feit dat het voor anderen zo ontzettend belangrijk kan zijn en dat ze daar echt veel aan hebben om 'een beetje normaler tegen hun geaardheid aan te kunnen kijken'."*

Nemen zij gezamenlijk deel aan hun deviantie? Bij de seksuele contacten zijn bijna nooit meerdere mannen of volwassenen betrokken. In de meeste gevallen gaat het ook om één kind tegelijkertijd. Slechts in uitzonderingsgevallen is er bij de kindervriend sprake van seksuele contacten met meerdere kinderen tegelijkertijd (Howitt, 1995). Over de organisatievormen van de kindervriend kan dus gezegd worden dat zij zich wel met elkaar associëren, maar niet gezamenlijk deelnemen aan de deviantie. Zij kunnen volgens de theorie van Best en Luckenbill dus collega's worden genoemd.

Hoe interpreteert de kindervriend zijn gedragingen? Het gaat niet alleen om de seksuele aantrekkingskracht, hij vindt ook de relatie met het kind belangrijk, geeft om het kind en ziet het contact als een wederzijdse relatie. Ad van den Berg vertelt: *"Hij wil een vriend, dat vindt hij prachtig. En dan kunnen er een heleboel dingen gebeuren in een vriendschap. Vriendschap dat vinden kinderen mooi en zolang je hen maar respecteert en in hun waarde laat, kan het een hele waardevolle ervaring voor zo'n kind zijn."* Een ander vertelt: *"Ik heb altijd een soort ingebouwd gevoel gehad dat kinderen het niet leuk zouden vinden om met een ouder iemand om te gaan. Pas later is gebleken dat het tegendeel het geval is voor sommige jongens."* Niet alle kindervrienden gaan seksuele contacten aan met kinderen. De mensen die dat wel doen interpreteren het seksuele contact dan als uitvloeisel van hun vriendschap en een wederzijds verlangen dat ook bij het kind bestaat. Ad van den Berg: *"Op een gegeven moment werd hij ouder en ging hij ineens hard groeien, maar dat wil niet zeggen dat je dan ineens los moet laten. Hij vond het nog steeds prettig als je wat met hem deed. Dan doe je dat gewoon, dat heb je voor elkaar over."*

Tot slot wil ik antwoord geven op de vraag of en zo ja: welke wijzigingen zijn opgetreden als gevolg van het toenemende vijandige klimaat tegenover 'pedo's'. Zoals in voorgaande hoofdstukken al is beschreven, zijn er tijden geweest waarin pedofilie minder verafschuwd werd dan tegenwoordig het geval is, en bestonden er ook andere wettelijke bepalingen, zoals het klachtvereiste voor seksuele contacten met kinderen tussen de twaalf en zestien jaar. Frenken vertelt mij dat de pedofiel zich inderdaad heeft aangepast aan de veranderende tijdgeest: *"Ze zijn nu nog meer verborgen dan voorheen. Nog meer op hun hoede om gepakt te worden. Er zijn minder bijeenkomsten die min of meer openbaar zijn of waar je in een achterafzaaltje*

in een café nog zou kunnen luisteren naar hun discussies. Ik denk dat er nu veel meer in de underground, ondergronds, zijn gegaan. Toen hadden pedofielen een grotere mond, traden krachtiger naar voren. Toen ontstond ook dat blaadje OK, die vereniging Martijn en namen pedofielen ook deel aan discussies als ze uitgenodigd werden."

Ad van den Berg vertelt: "Ik kom natuurlijk uit een tijd waarin wat nu illegaal is nog helemaal niet illegaal was. Zo was kinderporno gewoon te koop, dat kostte acht of negen gulden per boekje, dat kostte helemaal niks. Dat werd door mensen gemaakt die heel veel van kinderen hielden. Dat kon je ook gewoon zien, dat kinderen dat plezierig vonden. Begin jaren negentig hebben we dus een gedoogbeleid gekregen met het klachtvereiste door het vechten van ons, de vereniging Martijn. Er moest aan het kind worden gevraagd wat er gebeuren moest, dus het kind was eindelijk eens de baas over eigen lichaam. Na de afschaffing van dit klachtvereiste hebben we levensgevaarlijke situaties voor kinderen gezien, zoals de Schiedammer parkmoord, Nicky Verstappen, noem maar op. Dat is na de verandering van die wetgeving tot stand gekomen. Terwijl er in de tijd van het gedoogbeleid nauwelijks een probleem was en kinderen er ook over konden praten."

Volgens Van den Berg heeft het toenemende vijandige sociale en politieke klimaat er voor gezorgd dat er tegenwoordig méér ernstige misdrijven plaatsvinden waar kinderen bij betrokken zijn, omdat nu alle seksuele gedragingen met kinderen strafbaar gesteld zijn en mensen hun gevoelens dus moeten onderdrukken." Ik denk dat als je mensen maar lang genoeg hun gevoelens verbiedt, dat uiteindelijk heel explosief naar buiten kan komen, met alle gevolgen van dien."

Op de vraag of hij zelf ook zijn gedrag heeft aangepast na deze veranderingen antwoordt hij: "Nee, ik heb me niet aangepast. Mijn leidraad is dat een jongen zelf moet willen en dat was toen al zo en dat is nog steeds zo. Het enige is inderdaad dat je wat minder seksueel gaat denken, het wordt minder belangrijk. Ik zal je eerlijk zeggen: het zal me ook worst wezen. Als er zich een situatie voordoet waarbij ik merk dat die jongen heel graag méér wil, weet ik niet wat ik dan doe. Maar het is niet iets dat van mij uitgaat op dit moment, ik ben daar niet naar op zoek. Toni, mijn vriendje, was zestien op een gegeven moment. Ik heb daar echt op gewacht. En hij had al tig keer gezegd van 'je mag dat best hoor', ook toen hij nog vijftien was. Maar ik zei: 'Nee, dat doen we niet op deze manier'. Tot op een gegeven moment hij zestien was, toen is er inderdaad wel eens een keer wat gebeurd, maar dat mocht dan ook."

Ook jongere respondenten geven aan zich niet te hebben aangepast. Volgens hen was de houding rondom pedofilie altijd al negatief en heeft de gewijzigde wetgeving niet voor een verandering in hun gedrag gezorgd: "Ik ben vijftientig. Ik heb altijd al een ingebouwd gevoel gehad dat ik er 'niets mee kon', en sinds ik informatie heb opgezocht (sinds 1993) sprak uit de algemene reacties al een en al vijandigheid. Er is niets 'toegenomen'." Een andere respondent: "Door de wijze waarop ik met die jongens communiceer is het ook voor hen duidelijk dat ik hun wensen respecteert, dat zij de agenda bepalen. Dat ik niet verder ga, heeft dan niets met welke wet dan ook te maken, maar met de grenzen die die knul zelf aangeeft." Een ander vertelt: "Door het vijandige klimaat en de maatschappelijke opinie ga ik heel voorzichtig met kinderen om. Niet vanwege wetgeving, want het contact zoals ik dat zou willen is niet strafbaar, dit is niet gericht op seks."

Conclusie

Kindervrienden zijn (meestal) mannen die een voorliefde voor kinderen hebben, op sociaal en seksueel gebied. Zij binden de kinderen aan zich, niet zelden door middel van psychologische manipulatie, waarbij het proces van beloning een grote rol speelt. Als er seksuele contacten bij komen kijken, zullen deze waarschijnlijk niet altijd zo ver (hoeven) gaan als vaak gedacht wordt. Deze seksuele contacten worden vrijwel nooit door meerdere volwassenen georganiseerd. Kindervrienden associëren zich met gevoelsgenoten, maar zij

nemen niet gezamenlijk deel aan de deviantie, het zijn collega's. Vanaf de jaren negentig wordt de kindervriend door de meerderheid van de mensen verafschuwd en uitgekotst en is de wetgeving aangepast. De jongere respondenten geven aan hun gedrag niet te hebben aangepast, zij hebben altijd in een vijandig klimaat tegenover pedofilie geleefd en zijn zich hier altijd bewust van geweest. In zijn algemeenheid kan gezegd worden dat de kindervriend waarschijnlijk de laatste decennia meer 'ondergronds' gegaan is en niet gauw meer openlijk voor zijn gevoelens uitkomt. Volgens Ad van den Berg heeft dit er toe geleid dat er tegenwoordig meer ernstige zedenmisdrijven met kinderen plaatsvinden: mensen moeten hun gevoelens onderdrukken en deze komen er op een gegeven moment op een explosieve wijze uit.

Hoofdstuk 5. Het compensatoire type

Tot het compensatoire type reken ik in navolging van J. Frenken (1997) volwassenen die weliswaar een seksuele en sociale voorkeur hebben voor volwassen vrouwen of mannen, maar die onder invloed van ingrijpende, stressvolle levensgebeurtenissen binnen of buiten de partnerrelatie ter compensatie tijdelijk seksuele contacten aangaan met (eigen) kinderen of van hen afhankelijke jongeren. Hun motief ligt voornamelijk in het zoeken van compensatie voor het vervreemd raken of gescheiden zijn van hun volwassen partner, of het letterlijk niet hebben van een partner. Dit type wordt in andere indelingen vaak als de situationele pleger aangeduid (Frenken, 1997; Bogaerts et al., 2003). Mannen die incest plegen, kunnen vaak onder dit type geschaard worden. Maar naast bijvoorbeeld een vader die seksuele contacten aangaat met zijn dochter, kan het ook gaan om een oom, een buurman, een vriend des huizes, een onderwijzer of een jeugdtrainer. De seksuele contacten worden aangegaan met bekende kinderen die zich in een afhankelijkheidsrelatie met deze mannen bevinden (Vermeulen et al., 2003). Een groot verschil met de kindervriend is echter dat het compensatoire type het kind niet als kind ziet, maar als een pseudo-volwassene. Omdat de seksuele behoeften voortkomen uit een gebrek aan seksuele contacten met volwassenen, wordt het kind gezien als een surrogaat en als het ware in de rol van volwassene 'geduwd'.

Hoe gaat dit type te werk? Hoewel het compensatoire type in vergelijking met de kindervriend eerder geneigd zal zijn geweld te gebruiken, geldt ook voor deze pleger dat hij slechts zelden of nooit grof geweld zal aanwenden om de seksuele contacten te laten plaatsvinden (Vermeulen et al., 2003). Het compensatoire type maakt ook bij voorkeur gebruik van psychologische manipulatie. Frenken vertelt mij: *“Ook voor het situationele type geldt dat ze in elk geval altijd proberen vertrouwen te winnen. Als je dat namelijk niet doet, wordt het kind bang, gaat huilen en loopt weg. Het kind komt dan niet meer terug of vertelt het verhaal aan zijn of haar moeder. Dus vertrouwen winnen is ook hier van belang.”*

Het winnen van vertrouwen gaat doorgaans gemakkelijker dan bij de kindervriend, omdat er al een relatie met het kind bestaat. Het compensatoire type zal het kind dan ook directer en met wat minder omhaal benaderen dan de kindervriend (Vermeulen et al., 2003). Dit geldt met name wanneer er sprake is van vader-dochter incest. Net zoals de kindervriend, zal ook het compensatoire type het kind in de gewenste richting manipuleren met beloningen en cadeaus. De activiteiten zien er echter anders uit dan bij de kindervriend, waarin pleger en kind kinderlijke uitstapjes en activiteiten ondernemen. Frenken vertelt: *“Hier volgt bijvoorbeeld uit dat de man het kind mee uit neemt en ze gaan dineren in een mooi restaurant met kaarsen op tafel, een candle-light dinner. Een vader vertelde mij ooit: ‘Dan kleepte mijn dochter zich netjes aan, had sieraden om en dan gingen we dineren.’ Zo'n kindje tut zich op en speelde in dit geval haar moeder na die in een psychiatrisch ziekenhuis zat. Dit situationele type maakt een volwassene van het kind.”*

Daarna zal het kind worden geïsoleerd van andere kinderen. De pleger zal het kind zo dicht mogelijk bij zich proberen te houden. Frenken: *“Het kind moet worden geïsoleerd van andere kinderen, in die zin dat de pleger het kind het liefst zo dicht mogelijk bij zich houdt en niet teveel met andere kinderen laat praten, maar ook niet met de (andere) ouder(s) over dat wat ze met zijn tweeën doen. In deze fase beginnen namelijk al de seksuele contacten. En dat isoleren kun je ook weer doen door het bevoorrechten, door geweldige cadeaus te geven aan dat kind. Daardoor komt het kind bijvoorbeeld meer los te staan van broertjes en zusjes, het trekt meer naar de vader, als het om vader-dochter incest gaat. Het kind stelt zich afstandelijker op tegenover de andere kinderen en ook ten opzichte van de moeder. Dit psychologische proces kan natuurlijk nooit met veel woorden gepaard*

gaan, dat moet met gedrag gaan. Met belonen, straffen, het geven van aandacht en negeren van het kind."

Nadat de seksuele contacten hebben plaatsgevonden, zal de pleger ervoor zorgen dat het kind zijn of haar mond houdt. Dit hoeft niet expliciet gezegd te worden, de pleger kan dit ook heel subtiel duidelijk maken: 'Dit is ons geheimpje'. Het gevolg hiervan is dat het kind medeverantwoordelijk wordt gemaakt voor het seksuele contact en schuldgevoelens ontwikkelt. Zo vertelt een slachtoffer: *"Met gebogen hoofd loop ik naast hem terug naar huis. De verassing, een mars, smaakte niet, maar moest op zijn voor we thuis waren. Vóór ik thuis was, had meneer me een spreekverbod opgelegd. Dat het iets slechts was, wist ik toen ook wel. Dus zei mijn oom: 'Als iemand erachter komt, komen we allebei in de gevangenis op water en brood. Jij ook, want jij was er ook bij.' Ik voelde me medeschuldig aan een verschrikkelijk misdrijf"* (Nijgh & Van Ditmar, 1988). Mocht het kind de volgende keer tegenstribbelen, dan zal de compensatoire pleger het kind voorhouden *"dat als je eenmaal 'ja' hebt gezegd, je de volgende keer ook 'ja' moet zeggen"*. Op deze manier kunnen de grenzen stapsgewijs verlegd worden (Frenken, 1997).

Ook de compensatoire pleger maakt dus van meet af aan gebruik van psychologische manipulatie. Door de relatie die er al met het kind bestaat en het feit dat hij het kind niet als een kind ziet, maar als een pseudo-volwassene, wordt hier op een andere manier invulling aan gegeven dan door de kindervriend. De aanloop naar de seksuele transactie gaat bij deze pleger gepaard met beloningen en bevoorrechting, maar daarnaast speelt ook het isoleren van het kind een belangrijke rol.

Hoe kunnen de seksuele contacten worden getypeerd?

Zoals gezegd kunnen seksuele contacten met kinderen op allerlei manieren variëren. Proulx, Quimet en Lachaine (zoals geciteerd in Bogaerts et al., 2003) hebben in 1995 profielen van daders opgesteld en in één daarvan herken ik de compensatoire pleger. Dit type kenmerkt zich door geplande delicten, zoekt meestal een vrouwelijk slachtoffer, heeft veelal coïtaal contact en er is sprake van een familiale band tussen dader en slachtoffer.

Frenken legt uit: *"De situationele pleger weet dat hij een volwassene is en die maakt van dat kind een pseudo-volwassene, vaak als bijvoorbeeld de vrouw des huizes niet aanwezig is, als de moeder elders is, ze gescheiden zijn, in het ziekenhuis ligt etc. En dat kan natuurlijk weer makkelijker als het kind tien, twaalf, dertien of veertien is, dan wanneer het een heel klein kindje is. Maar over het algemeen heeft dit type niet zozeer seks met hele kleine kindjes, maar met meisjes die al naar de puberteit toe tenderen. Een meisje van tien of elf moet dan de psychologische en seksuele noden van die man vervullen. Bij een situationele pleger kan dan ook gemeenschap optreden. Als het om vader-dochter incest gaat, gebruikt hij die dochter als substituut- echtgenote. Dat wordt dan gewoon vaste verkering om het zo maar eens uit te drukken. En daar past geslachtsgemeenschap wel eerder in dan bij het pedofiele type."*

De seksuele contacten zelf zijn (bijna) nooit gewelddadig, vooral omdat de relatie met het kind moet worden voortgezet en de pleger niet het risico wil lopen dat het kind gaat gillen of het aan iemand vertelt. Er is dus geen sprake van fysieke dwang. Toch vallen de seksuele contacten hier niet onder ruil. De dader maakt gebruik van slinkse streken om zijn doel te bereiken. Hij maakt het kind medeverantwoordelijk door te spreken van 'ons geheimpje' en maakt misbruik van een afhankelijkheidspositie. De seksuele contacten van het compensatoire type vallen daarom onder deviante exploitatie.

Hoe interpreteert het compensatoire type zijn daden? Anders dan bij de kindervriend, is het voor het compensatoire type veeleer een kwestie van bij gebrek aan beter. Hij beschouwt zichzelf als een volwassene die op volwassenen valt en ziet achteraf zelf ook wel in dat zijn gedrag verkeerd is (Bogaerts et al., 2003).

Anders dan de kindervriend zal dit type zich niet met andere plegers associëren. Frenken zegt hierover: *“Het is ondenkbaar dat er een vereniging is voor incestplegers. Dat is het opvallende, het is zo’n ander circuit. Door die voorkeur voor kinderen die het eerste type wel heeft, maar de situationele pleger niet, is alles anders. Het eerste type heeft nu zelfs een politieke partij opgericht. Het is ondenkbaar dat het situationele type, bijvoorbeeld een incestpleger, dit zou doen. Zij willen het allemaal geheim houden, ook voor andere incestplegers.”*

Het compensatoire type associeert zich dus helemaal niet met anderen en zij kunnen daarom als eenlingen worden aangemerkt.

Tot slot volgt nog de vraag of bij het compensatoire type sprake is van aanpassingen als gevolg van het vijandige klimaat tegenover ‘pedo’s’. Het antwoord op deze vraag vloeit in feite al voort uit het antwoord op de voorgaande vraag. Het grote verschil met de kindervriend is dat bij het compensatoire type de seksuele voorkeur voor kinderen ontbreekt. In tegenstelling tot de kindervriend, voelt het compensatoire type zich na de seksuele contacten geregeld schuldig en deze mensen schamen zich voor wat zich heeft voorgedaan (Bogaerts et al., 2003; Vermeulen et al., 2003). Omdat het compensatoire type zijn daad zelf moreel onacceptabel vindt, zal hij ook in de jaren waarin pedofilie wat meer bespreekbaar was, niet naar buiten zijn gekomen, omdat dit type zichzelf niet ziet als pedofiel. De daden van de compensatoire pleger waren en blijven dus verborgen, wat dat betreft heeft hij zich niet aan hoeven passen.

Conclusie

Wat kan er nu gezegd worden over het compensatoire type als deze vergeleken wordt met de kindervriend? De verschillen zijn duidelijk: het compensatoire type valt niet op kinderen, maar op volwassen mannen of vrouwen. Bij gebrek aan beter zal hij zich aan een kind vergrijpen. De meeste incestplegers vallen onder deze categorie. Het grote verschil met de kindervriend is dat het compensatoire type het kind niet als kind ziet, maar als pseudo-volwassene. Dit type zal eerder volwassen activiteiten met een kind ondernemen. Om deze reden kan ook voorzichtig geconcludeerd worden dat de seksuele contacten die zij met kinderen hebben vergaander zullen zijn dan die van de kindervriend. Omdat het kind meestal een meisje is dat al in de puberteit zit of komt en als een substituut fungeert voor een volwassen partner moet het de seksuele noden van de man vervullen en daar lijkt ook penetratie bij te horen. Het kind wordt bij dit type medeverantwoordelijk gehouden en voelt zich verplicht om seksuele contacten te laten plaatsvinden. Om deze reden kan de transactie geschaard worden onder deviante exploitatie. Het compensatoire type associeert zich niet met andere plegers, zoals bij de kindervriend wel het geval is. Het compensatoire type is een eenling.

Hoofdstuk 6. Georganiseerde vormen van seks met kinderen

Nu de eenlingen zijn behandeld, ben ik toegekomen aan een ander onderwerp: georganiseerde vormen van seks met kinderen.⁸ Opnieuw zal ik nagaan hoe de contacten met kinderen tot stand komen, hoe de seksuele contacten eruit zien, hoe zij hun gedragingen interpreteren en op welke manier deze 'pedo's' georganiseerd zijn. Ik zal eerst nagaan wat wordt verstaan onder georganiseerde vormen van seks met kinderen. Daarna komen de geanalyseerde dossiers aan de orde.

Over georganiseerd seksueel kindermisbruik is niet veel gepubliceerd. Vóór de jaren tachtig waren slechts twee of drie Engelstalige wetenschappelijke artikelen voorhanden en daarna zijn er niet veel gevolgd (Bibby, 1996). De eerste Nederlandse publicatie dateert uit 1986 (Van Stolk & Frenken) en die handelt over een pedoseksueel en incestueus netwerk. Het betreft een netwerk van verschillende familieleden en hun vrienden die (eigen) kinderen onderling uitwisselen.⁹

Het is niet altijd duidelijk wat precies bedoeld wordt met de term georganiseerd seksueel kindermisbruik. Vele vormen kunnen onder deze noemer vallen, het ligt er maar net aan hoe dit geïnterpreteerd wordt. Daarom is het van groot belang eerst een heldere definitie te presenteren voordat verder inhoudelijk op de kwestie kan worden ingegaan.

Bibby stelt dat een van de eerste definities uit 1989 stamt en die is van N.J. Wild. Deze luidt als volgt: 'Rings comprise an adult perpetrator (or perpetrators) and several children who are simultaneously involved in sexual activity and aware of each others participations. Although perpetrators are not usually related to their victims, some of the children involved may have been abused by family members.' (Bibby, 1996: 4). Deze definitie werd niet algemeen erkend en schoot volgens velen te kort omdat het niet altijd zo is dat kinderen op de hoogte zijn van de betrokkenheid van andere kinderen. Een ander bezwaar was dat de definitie voorbij gaat aan de kwetsbare positie van kinderen. Een definitie die wel algemeen erkend werd, ontstond twee jaar later: 'Organised abuse is a generic term which covers abuse, which may involve a number of abusers, a number of abused children and young people, and often encompasses different forms of abuse. It involves, to a greater or lesser extent, an element of organisation.' (Department of Health, 1991 in: Bibby, 1996:4).

La Fontaine stelt dat het bij een definitie van georganiseerd seksueel kindermisbruik wel om meer dan één dader moet gaan (La Fontaine, 1993). Bibby is het daar niet mee eens. Hij meent dat meervoudig misbruik door één dader ook onder de definitie van georganiseerd seksueel kindermisbruik dient te vallen. Als een dergelijke ernstige vorm van seksueel misbruik buiten het bestek van de definitie valt, zou dit het denken over en onderzoek doen naar georganiseerd seksueel kindermisbruik volgens hem teveel beperken. Volgens Bibby gaat het bij georganiseerd seksueel kindermisbruik niet om het aantal daders, maar om het systematisch misbruik maken van kinderen en de georganiseerde processen die daaraan ten grondslag liggen. Ook meervoudig seksueel kindermisbruik door één dader wordt gekenmerkt door planning, verleiding en het laten zwijgen van slachtoffers (Bibby, 1996).

Hoewel ik zelf ook vind dat aandacht geschonken moet worden aan de processen en systematische methoden die worden toegepast om seks met kinderen te hebben, ben ik het

⁸ Omwille van de leesbaarheid zal ik in het vervolg spreken van georganiseerd seksueel kindermisbruik.

⁹ In hoofdstuk zeven zal ik op dit netwerk terugkomen.

met La Fontaine eens dat het om meer dan één dader moet gaan. Belangrijk is dat het bij georganiseerd seksueel kindermisbruik niet alleen gaat om de vraag of dit vooraf gepland is. In vrijwel alle gevallen van seksueel kindermisbruik gaat het om een zekere mate van planning, waarbij het vaak zo is dat een kind 'verleid' wordt en verschillende methoden worden toegepast om er voor te zorgen dat het kind de daden verzwijgt. Seksueel misbruik doet zich zelden 'spontaan' voor. Maar wanneer al dit soort vormen onder de noemer 'georganiseerd seksueel kindermisbruik' zouden worden gebracht, zou bijna al het misbruik georganiseerd zijn en daarmee zou de definitie van georganiseerd seksueel kindermisbruik worden uitgehold (La Fontaine, 1993).

Wanneer onder de definitie van georganiseerd seksueel kindermisbruik al het seksueel kindermisbruik wordt verstaan waarbij sprake is van meer dan één dader is de definitie alsnog erg ruim. Een kind dat eenmaal seksueel misbruikt is, blijkt daarna, onder andere door zijn eigen gedrag en verwachtingen, een groter risico te lopen nog eens misbruikt te worden. Het gaat dan om herhaald seksueel misbruik, waarbij sprake is van meer dan één dader, maar dit zijn dan twee afzonderlijke incidenten die op zichzelf staan. Ook in gevallen waarbij daders hetzelfde slachtoffer hebben misbruikt, maar waar geen sociale relatie tussen de daders bestaat, kan niet over georganiseerd seksueel misbruik worden gesproken (La Fontaine, 1993). Bij georganiseerd seksueel kindermisbruik zullen daders een relatie of band met elkaar moeten hebben, hun gedrag op elkaar afstemmen en in sommige situaties gezamenlijk handelen. Hieruit volgt dat de definitie van georganiseerd seksueel kindermisbruik specifiek moet zijn (La Fontaine, 1993). Er moet sprake zijn van een vorm van organisatie, en dit kan betrekking hebben op het 'regelen' of aantrekken van slachtoffers, maar ook op het gezamenlijk uitvoeren van seksuele activiteiten met het kind. De definitie van La Fontaine, waar ik mij bij aansluit, luidt: 'Abuse by multiple perpetrators, some or all of whom are outside the immediate household of the victim(s), and who act together to abuse the child(ren)' (La Fontaine, 1993: 226).¹⁰

La Fontaine geeft tal van voorbeelden van georganiseerd seksueel kindermisbruik die onder deze definitie vallen, zoals:

- Netwerken van mensen die gezamenlijk deelnemen aan de seksuele contacten met kinderen.
- Netwerken van mensen die kinderen aan zich binden en de seksuele contacten niet gezamenlijk ondernemen, maar de kinderen onderling uitwisselen.
- Kinderprostitutie.
- Kinderpornonetwerken.

¹⁰ Het is van belang om gevallen waarin alleen sprake is van incest buiten de definitie te laten vallen. Dit zijn situaties waarin de daders en slachtoffers *allen* tot hetzelfde huishouden behoren en geen sprake is van buitenstaanders die aan dit misbruik meedoen. Deze gevallen zijn net als alle andere gevallen van georganiseerd seksueel misbruik zeer ernstig van aard, maar verschillen te veel van de situatie waarin de dader een buitenstaander is of sprake is van een combinatie van buitenstaanders en gezinsleden als daders (La Fontaine, 1993). Een netwerk zoals beschreven door Van Stolk en Frenken (1986) valt dus wél onder de definitie.

- Overige vormen van seks met kinderen waarbij meer dan één volwassene betrokken is. (La Fontaine, 1993).

Deze vormen van georganiseerd seksueel kindermisbruik spelen zich in totaal verschillende sociale werelden, *scenes*, af. Binnen het bestek van deze scriptie heb ik alleen materiaal verzameld over netwerken van incestueuze en pedoseksuele betrekkingen

Netwerken

Burgess, Groth, Maureen en McCausland (1981) vonden in hun studie naar 'child sex initiation rings' dat het in de meeste gevallen gaat om netwerken waar familieleden en andere bekenden aan deelnemen en dat zulke netwerken zelden bestaan uit voor de kinderen onbekende volwassenen. Hoewel het wel voorkomt, hebben de volwassenen in de meeste gevallen geen seksuele contacten met elkaar. Wild en Wyne (1986) bevestigen deze resultaten. Zij stellen dat het vaak om een groot aantal familieleden gaat. Met name vaders en stiefvaders spelen hierin een belangrijke rol. Cleaver en Freeman (1996) hebben onderzoek gedaan naar een omvangrijk netwerk dat uit meerdere families, maar ook uit een groot aantal bekende buitenstaanders bestond. In veel van deze netwerken wordt ook pornografisch materiaal geproduceerd, zoals foto's en video's, maar dit is in de meeste gevallen voor eigen gebruik of het wordt onderling uitgewisseld (Gough, 1993).

Van Stolk en Frenken hebben in Nederland onderzoek gedaan naar een netwerk van pedoseksuele en incestueuze verhoudingen. Het gaat om een omvangrijk netwerk waarvan de kern uit ongeveer zeven pedoseksuele- en acht incestueuze relaties bestaat.

Arie Veen is de grondlegger van het netwerk. Al op jonge leeftijd raakt hij bekend met seksuele contacten tussen kinderen en volwassen mannen. Vanaf zijn tiende jaar gaat Arie met een man om die hem onderdak geeft in ruil voor seks. Bijna tien jaar later gaat Arie Veen voor het eerst zelf seksuele contacten met een kind aan. Het is zijn negenjarige neefje Jaap Doorn. Deze relatie zal ongeveer twintig jaar voortduren. De oudere zus van Jaap, Ada, trouwt met Arie Veen, omdat ze beiden '*bang waren alleen te blijven zitten*'. Arie en Ada Veen krijgen drie kinderen, waarvan de jongste, Dinie, de oogappel van Arie is. Volgens Dinie begint de seksuele relatie met haar vader al op haar vierde. Arie en Ada scheiden als Dinie zeven jaar oud is. De seksuele contacten vinden vaak plaats als Dinie in de weekenden bij haar vader logeert. Niet alleen vader Arie, maar ook oom Jaap heeft regelmatig seksuele contacten met Dinie. Daarnaast komt ook Henk Beek, de beste vriend van Arie, geregeld op bezoek bij Arie om seks met Dinie te hebben. Henk Beek en Arie Veen schelen bijna vijftig jaar en hun vriendschap dateert uit de tijd dat Henk veertien jaar oud is en hij en Arie regelmatig seksuele contacten hebben. De seksuele contacten duren slechts een aantal jaren, maar de vriendschap blijft bestaan. De vriendschapsband tussen Henk Beek en Arie Veen is te zien als de spil van dit netwerk. Samen met hun dochters Dinie en Anja vormen zij de kern van het netwerk.

Kinderen worden onderling uitgewisseld. Henk Beek heeft namelijk stiefkinderen. Henk gaat rond zijn twintigste regelmatig op het 'dievenpad' en neemt hierbij soms kinderen uit de buurt mee. Frenken vertelt hierover: "*Henk Beek ging op pad met een aantal kinderen achter in de auto en dan braken ze in op caravankampen. En dan moest het kind dat het smalste was de televisietoestelletjes uit zo'n caravan via het raam naar buiten loodsen en dan zelf ook uit het raam weer naar buiten klimmen. En zo hebben ze van alles gestolen. Daarna gingen ze naar het centrum van het caravanpark en dan gingen ze een supermarkt binnen. Die jongens deden van alles onder hun truitjes en zo bestalen ze ook de supermarkt.*" Op een keer neemt hij Cor, een jongetje van een

jaar of dertien, mee. Met deze jongen begint Henk een seksuele verhouding en Cor introduceert Henk bij zijn familie. Zijn broer Wim zegt hierover: *“Cor pijpte toen een hele brommer bij elkaar en zo is Henkie bij ons gekomen.”* Moeder, die van haar eerste man is gescheiden, trouwt met Henk en zo ontstaat het gezin Beek. Dit gezin bestaat uit een moeder van tweeënveertig, Henk Beek van vierentwintig, drie jongens en twee meisjes in de leeftijd van acht tot veertien jaar oud.

De basis van het netwerk ligt zogezegd bij (de gezinnen van) Arie Veen en Henk Beek, maar waaiert verder uit naar een onbekend aantal volwassen mannen (cafévrienden van Arie Veen bijvoorbeeld), buurtvriendinnetjes van Anja en Dinie en vele anderen (Van Stolk en Frenken, 1986).

De contacten met kinderen ontstaan vanuit het eigen gezin of via via: de dochter van een vriend, een vriendinnetje van een dochter etc. Het zijn dus bekende kinderen met wie seksueel contact wordt gezocht.

De seksuele contacten binnen dit netwerk zijn vergaand. Zo wordt bewezen dat bij Dinie al vanaf haar elfde regelmatig coïtus plaatsvindt als ze in de weekeinden bij haar vader logeert (Van Stolk en Frenken, 1986). Of zoals Jaap, de broer van Ada, zegt: *“Bij Anja ging ik er ook wel helemaal in hoor.”* Ofschoon niet gezegd kan worden dat de seksuele contacten vrijwillig worden aangegaan, komt er doorgaans geen fysiek geweld bij kijken. De pressie die op de kinderen wordt uitgeoefend, gaat via gevoelschantage en beloningen in de vorm van geld, kleding, snoep, knikkers, enzovoorts. De kinderen nemen deel aan de seksuele contacten omdat ze bang zijn naar een internaat gestuurd te worden of omdat zij een bepaalde beloning verlangen. De gehele omgang binnen het netwerk lijkt voor een belangrijk deel gebaseerd te zijn op het principe ‘voor wat hoort wat’. Om die reden zou er voor gekozen kunnen worden de seksuele contacten onder de noemer ‘ruil’ te scharen. Maar door de ongelijke machtsverhouding tussen ouders en kinderen kunnen de volwassenen de kinderen manipuleren met geld, kortstondige aandacht of met een ‘thuis’-weg van het internaat- en dat doen ze dan ook. De kinderen dingen, in concurrentie met elkaar, om de gunsten van hun ouders en hebben daarbij seks leren kennen en gebruiken als een machtsbron. Vanwege de scheve machtsverhoudingen binnen dit netwerk en het chanteren van de kinderen, moeten deze seksuele contacten geschaard worden onder deviante exploitatie: de kinderen worden met slinkse streken en chantage gedwongen seksuele contacten met de volwassenen aan te gaan.

Welke betekenis kennen de plegers zelf toe aan deze contacten, hoe interpreteren zij deze? Voor de daders zijn deze contacten de normaalste zaak van de wereld. Henk vertelt: *“Meisjes en jongens van die leeftijd, elf, dertien, die zijn toch seksueel rijp of niet dan? Ik lees die stukken in de krant nou goed door over incest, misschien zeg je: ‘Het is niet normaal’, maar seks is normaal vind ik. Alleen voor de wet mag het niet, wel met je vrouw, maar niet met je kinderen.”* En Arie zegt: *“Het had nooit mogen gebeuren, dat weet ik nu. Maar ik heb er geen spijt van.”*

De volwassenen worden geleid door impulsieve verlangens. Morele bedenkingen tegen hun daden worden opzij geschoven als deze überhaupt al aanwezig zijn.

Hoe is dit netwerk georganiseerd? De mensen in dit netwerk worden gekenmerkt door een ongedifferentieerde seksualiteit, ze hebben seks met vrouwen, mannen, meisjes en jongens. Wel is sprake van een sociale voorkeur voor kinderen die voortkomt uit de maatschappelijke status van de volwassenen. Zij voelen zich allen niet thuis in de ‘volwassenwereld’. Het gaat hier om bondgenoten die zich met elkaar verbonden hebben om een gezamenlijk doel te

bereiken. Ze associëren zich met elkaar.

Nemen zij gezamenlijk deel aan de activiteiten? Dit komt wel voor. Dinie vertelt over Henk: *“Hij deed het ook met m’n oom en m’n oom weer met mij. Dat gebeurde ’s nachts en overdag, je kunt zeggen dat ze mij dan beurtelings neukten, om en om, vader en Jaap.”* Wim vertelt: *“Dan neukte ik mijn moeder. (...) Henk zat ondertussen aan zijn stijve lul te trekken.”*

Vergen de activiteiten een gedifferentieerde arbeidsverdeling? Dat lijkt er wel op. Henk Beek is de held van het netwerk. Hij ziet er veel aantrekkelijker uit dan de andere volwassenen en is vele malen actiever dan zij. Hij regelt dingen, maakt plannen en neemt de kinderen mee uit. Hij kan, in tegenstelling tot de andere volwassenen, lezen en schrijven en weet de weg te vinden ‘van Slagharen tot Vaals aan toe’. Dat geeft hem een bijzondere machtspositie binnen het netwerk. Als enige volwassene belt en schrijft hij de kinderen, maar altijd met een dwingende bijbedoeling. Er lijkt in die zin een gedifferentieerde arbeidsverdeling te bestaan. Henk regelt alles, maakt plannen en bepaalt met zijn stemmingen het leven in het netwerk. Dit netwerk van pedoseksuele en incestueuze verhoudingen valt voorzichtig aan te merken als een bende. De volwassenen associëren zich met elkaar, nemen gezamenlijk deel aan de activiteiten en er is sprake van een gedifferentieerde arbeidsverdeling.

Ik wil nu nagaan in hoeverre de twee netwerken die ik zelf heb onderzocht, vergelijkbaar zijn met dit netwerk.

Dossieranalyse

De twee omvangrijke dossiers die ik voor dit hoofdstuk bestudeerd heb, zal ik eerst afzonderlijk bespreken.¹¹

Dossier A

De belangrijkste personen van het eerste netwerk zijn: Hans, Frenk, Rik, José en Anna. Hans is de spil waar alles in dit netwerk om draait. Hij is veroordeeld voor het plegen van ontuchtige handelingen met zijn dochtertje Anna. Ook heeft Hans ontuchtige handelingen gepleegd met José, een meisje dat hij in het buitenland heeft leren kennen en later mee heeft genomen naar Nederland. Verder heeft Hans ook zijn vrienden Frenk en Rik, die hij heeft leren kennen via de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming, seksuele handelingen met deze meisjes laten plegen.

Hans komt via zijn werk als kunstenaar in contact met kunstenaars uit het Oostblok. In eerste instantie richt Hans zich vooral op Bulgarije. In 1994 wordt hij in Bulgarije echter veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar voor het hebben van seksuele contacten met meerdere meisjes. Hierop terugkijkend zegt hij: *“Ik sliep met zeven engeltjes in bed.”* Het wordt Hans verboden om de eerste tien jaar na zijn detentie terug te keren naar Bulgarije. Om deze reden heeft hij zijn werkzaamheden naar Roemenië verlegd.

In Roemenië heeft Hans Paula ontmoet. Paula is zeven jaar oud als zij elkaar leren kennen. Als zij veertien is, krijgen ze verkering en twee jaar later trouwen zij. Kort daarna wordt hun dochter, Anna, geboren. Hans heeft José ook leren kennen in Roemenië. Dit meisje is dan tien jaar oud. Twee jaar later neemt Hans José mee naar Nederland, naar eigen zeggen omdat haar ouders problemen hebben: *“De vader en moeder van José zaten in de problemen, ze hadden geen geld en woonden in een tent. Ik haalde daarom José naar Nederland. Ik heb*

¹¹ Namen en locaties zijn gefingeerd om de anonimiteit van alle betrokkenen te waarborgen.

gezegd tegen de ouders van José dat ik geld zou sturen, dat is allemaal officieel geregeld en zij hebben ook toestemming gegeven om haar naar Nederland mee te nemen."

Ook in dit netwerk is bij de totstandkoming van de seksuele contacten met kinderen sprake van afhankelijkheidsrelaties. Anna is de dochter van Hans en als zodanig staat zij in een afhankelijkheidsrelatie tot hem. Al op vroege leeftijd vinden de eerste seksuele contacten tussen beiden plaats. Het contact met José is op een andere manier tot stand gekomen. Hans kent de ouders van José en gebruikt het armoedige bestaan van deze mensen als argument om hun dochter naar Nederland over te brengen. Het gebruikmaken van verschillen in welvaart als lokmiddel om kinderen uit achtergestelde gebieden als Roemenië mee te nemen naar het eigen land wordt overigens ook in de literatuur genoemd als middel om kinderen aan zich te 'binden' (Gaspar en Bibby, 1996).

De aard van de seksuele contacten in dit netwerk varieert sterk. Ze zijn vergaand te noemen, maar alle volwassenen verklaren dat er geen penetratie heeft plaatsgevonden. Hans vertelt: *"Ik begin met strelen. En op een gegeven moment zijn wij dan beide naakt. Dan ga ik steeds verder en neem ik het initiatief. Ik consumeer, ik ben een leeuw, ik verorber en verover haar helemaal. De vagina lik ik sowieso. Ik wil dat ze een orgasme krijgt. Die clitoris ga ik meteen likken, want haar meteen vingeren kan niet, je moet haar likken als ze nog te droog is. Als zij klaar is, kom ik ook klaar, ik heb altijd papier liggen waar ik op kom."* Tijdens een ander verhoor benadrukt hij dat hij geen geslachtsgemeenschap wil met jonge meisjes: *"Daar zijn ze enerzijds te klein voor en anderzijds ben ik een 'doe het zelfver'. Ik masturbeer wel in hun bijzijn en betast hen, maar er vindt geen penetratie plaats."* Hans noemt zichzelf een kinderliefhebber: *"Ik ben geen verkrachter, van mijn kant is er nooit geweld of agressie. Op het moment dat je zo'n kind bij je hebt, ben je aan het voelen en likken en dan ben je met haar vagina bezig."* Voor Rik en Frenk geldt hetzelfde. Zij verklaren José en Anna wel gevingerd, gelikt en gestreeld te hebben, maar er is volgens hen geen sprake van penetratie of geslachtsgemeenschap. Hans ontvangt regelmatig geld van Rik en Frenk wanneer zij seks met een van de meisjes hebben. Dit geld is volgens Hans geen rechtstreekse vergoeding voor José of Anna, het gaat om *"een bijdrage van Frenk en Rik aan de dramatische financiële omstandigheden van mensen in Roemenië."* Met dit argument wordt José ook vaak gedwongen tot seksuele contacten als ze laat weten daar geen zin in te hebben. Hans verklaart: *"Als José zei dat ze het zat was met Frenk, werd ze door mij aangespoord om toch door te gaan voor de armoede en ellende in Roemenië. Mijn dochter werd hier ook voor ingezet, anders ben je egoïstisch en hypocriet. Ik kon José niet alleen laten opdraaien voor de armoede en ellende binnen de zigeunerwereld. Daarom moest Anna dus ook helpen."* Maar hij zegt ook: *"Het was over met mijn vriendin en toen heb ik José mee naar Nederland genomen. Zij was een stukje voor mezelf. Vanuit het gegeven dat Frenk ook wat moest, heb ik José meegenomen naar hem toe. Hij is al oud en zo'n goede vriend van me, hij mag ook wel eens wat. Ik kreeg dan ook wat geld en daarmee kon ik iedereen een beetje helpen."* Hoewel de volwassenen beweren dat geen fysiek geweld is gebruikt om de seksuele contacten te laten plaatsvinden, hebben de kinderen dit anders ervaren. Zij verklaren dat wanneer zij aangaven dat zij niet wilden meewerken en 'het zat waren', de mannen gewoon zijn doorgegaan. In deze gevallen kan gesproken worden van fysieke dwang, omdat de meisjes niets konden ondernemen om de seksuele contacten te verhinderen. Ook is gevoelsmatige chantage ingezet tegen José: wanneer zij aangaf iets niet te willen, werd er door Hans op aangedrongen het toch te doen voor 'de armoede in Roemenië'. De seksuele contacten kunnen om deze redenen geschaard worden onder deviante exploitatie.

Hoe interpreteren de ouders hun seksuele contacten met kinderen? Hans omschrijft de contacten als interacties en benadrukt dat ze van twee kanten moeten komen. Hij noemt zichzelf een geveer, die de jonge meisjes tegemoet is gekomen door ze te bevredigen. De kinderen hebben de seksuele handelingen volgens hem niet als onaangenaam ervaren. *“Ik heb slechts uit goede, altruïstische redenen gehandeld. Dit geldt ook voor het seksuele contact met de kinderen. Zij vroegen dikwijls aan mij of ik hen wilde betasten. Ik heb niets anders gedaan dan hun wensen inwilligen.”* De contacten worden door Hans dus als een vorm van dienstverlening gezien. Uit het feit dat de kinderen seksueel werden bevredigd, heeft hij opgemaakt dat de contacten wederkerig waren en dat hij zelfs in een behoefte voorzorg. Het seksueel ter beschikking stellen van zijn eigen dochter aan anderen lijkt voor Hans de normaalste zaak van de wereld: *“Ik vind het hypocriet om je eigen dochter er niet in te betrekken.”*

Hoe zijn deze ‘pedo’s’ georganiseerd? Over de ouders in dit netwerk kan gezegd worden dat zij zich met elkaar associëren. Dit blijkt onder andere uit het feit dat ze elkaar hebben leren kennen bij de NVSH, volgens Hans ‘de geëmancipeerde pedofielenclub’. Hans blijkt alleen op vrouwen of meisjes te vallen en geen exclusieve voorkeur voor kinderen te hebben. Hij heeft meerdere volwassen relaties en een huwelijk achter de rug. *“Ik wil ze allemaal, van nul tot honderd.”* Hans voelt zich in dit opzicht meer aan Frenk verwant, omdat voor hem hetzelfde zou gelden. Rik bestempelt hij als een *“‘Knuffelpedo’, een echte kindervriend. Hij is helemaal met kinderen bezig en verder heeft hij niets. Frenk en ik zijn hetero, alleen Rik is een echte pedo en dat is wel zielig. Ik heb ook nog mijn gezonde deel. Daarom zijn Frenk en ik beter af dan Rik.”*

Nemen zij gezamenlijk deel aan de seksuele contacten? Dit komt regelmatig voor. Als Hans seks heeft met José, doet Frenk het met Anna en andersom. Hans: *“José ging bovenop Frenk zitten, Frenk likte haar en trok zichzelf af. Ik zat toen met Anna op de bank en likte haar. Iedereen was bloot.”* Samen met Rik heeft hij ook seksuele contacten met de meisjes. Hans vertelt over een keer dat hij Anna likt en vingert, en Rik tegelijkertijd seks heeft met José. De seksuele contacten vinden dus wel gezamenlijk plaats, maar Hans, Rik en Frenk doen het niet alle drie tegelijkertijd.

Vergen de activiteiten een gedifferentieerde arbeidsverdeling? Op het eerste gezicht lijkt de manier waarop er met elkaar en de kinderen wordt omgegaan eerder iets chaotisch en willekeurig te hebben dan dat gesproken kan worden van een gedifferentieerde arbeidsverdeling. Toch is het opvallend dat het Hans is die de meisjes ‘aanlevert’ of ‘regelt’ en dat Rik en Frenk hem hier meerdere malen voor betalen. Zelf zegt Hans: *“Ik ben wel de drijvende leidende figuur, ik regisseer alles. Ik gaf bijvoorbeeld altijd zelf aan Frenk aan wanneer ik in Nederland was en of José er ook was.”* De drie mannen hebben ook video’s en foto’s van de meisjes gemaakt. Niet voor de handel, maar voor eigen gebruik. Hans spreekt van ‘een kunstzinnig trio’. Bij deze opnames is sprake van een vaste taakverdeling: Rik is de fotograaf, Frenk de cameraman en Hans treedt op als de regisseur. Het beeld dat nu naar voren komt, is dat Hans in dit netwerk, zoals hij het zelf al zegt, ‘een drijvende, leidende figuur’ is. Hij regelt en regisseert alles, letterlijk en figuurlijk. Deze organisatievorm doet denken aan die van een bende. Om volgens de theorie van Best en Luckenbill (1982) van een bende te kunnen spreken, moet er sprake zijn van doelgericht optreden, een gedifferentieerde arbeidsverdeling en van leden die zich na veel oefeningen in bepaalde handelingen hebben gespecialiseerd. Aan deze criteria lijken de drie heren tot op zekere hoogte te voldoen, zodat dit netwerk kan worden aangemerkt als een bende.

Tot slot zal ik kort ingaan op de vraag of zij hun gedragingen aangepast hebben naar aanleiding van het toegenomen vijandige klimaat tegenover 'pedo's'. Hans heeft zelf verklaard dat hij zich inmiddels wel realiseert dat zijn gedrag strafbaar is, maar dat hij sterk beïnvloed is door de losse jaren zestig: *"Ik kan niets goed praten, maar ik ben blijven steken in de sixties. In de zestiger jaren gebeurden er echt gekke dingen. In het zwembad ging ik toen zwemmen met een vriend en meisjes van rond de negen jaar. De meisjes hingen dan aan de kant en als wij op de naveltjes drukten, deden zij de beentjes open. Wij gingen dan onder water en trokken ons zo snel mogelijk af. Wie het eerst klaar was, had gewonnen. Ik ben een leeuw, ik won."* Het lijkt erop dat Hans zijn gedragingen niet heeft aangepast. Zoals hij zelf aangeeft, is hij blijven steken in die jaren en brengt dat hem nu in de problemen. Aan de andere kant blijkt uit het dossier dat de drie mannen wel wisten dat hun gedrag strafbaar was. Ondanks het feit dat zij hun liefde voor kinderen niet onder stoelen of banken staken, probeerden ze sommige gedragingen wel verborgen te houden, omdat ze wisten dat ze anders in de problemen zouden kunnen komen.

Dossier B

In het tweede dossier gaat het om een meisje van twaalf, Saskia, dat door meerdere mensen seksueel misbruikt is. Haar vader Koos en haar stiefmoeder Rianne zijn hiervan op de hoogte. De personen van wie vast is komen te staan dat zij haar misbruikt hebben, zijn Richard en Harm, de broers van Rianne. Verder hebben ook Ferdinand, een neef van Koos, en Mario, een buurjongen, seksuele contacten met Saskia gehad. Buurvrouw Willie wordt ook een aantal keren genoemd. Zij zou seksuele contacten met Koos hebben gehad en daarbij Saskia ook niet geheel met rust hebben gelaten. Daarnaast zijn door verschillende getuigen meer daders genoemd, maar dit zijn voornamelijk vermoedens die zij uitten en die laat ik in de bespreking buiten beschouwing.

Ook in dit netwerk gaat het om bekenden van het kind. De ouders van Saskia, Koos en Maria, scheiden als Saskia een jaar of drie is. Vlak daarna krijgt Koos een nieuwe vriendin, Rianne. Koos drinkt veel alcohol en er komen veel dronken mannen over de vloer die regelmatig blijven slapen. Dit zijn vrienden, kennissen of burens. Niet zelden lopen kaartmiddagen uit op grote vechtpartijen. Saskia loopt thuis tussen de dronken mannen rond. Zij wordt door hen aangehaald en op schoot genomen of een van de mannen verdwijnt met haar naar boven. Op deze manier zijn de seksuele contacten met het kind ontstaan.

De seksuele contacten kunnen opnieuw vergaand genoemd worden. Saskia vertelt over verschillende jongens en mannen die ze heeft moeten pijpen en die aan haar geslachtsdelen hebben gezeten. De seksuele contacten vinden meestal bij Koos en Rianne thuis plaats. Regelmatig moeten Harm en Ferdinand oppassen wanneer Koos en Rianne niet thuis zijn. Harm verklaart hierover: *"Ik paste ongeveer twee of drie keer per week op Saskia bij mijn zus Rianne. Ik had niet iedere keer seksuele contacten met Saskia, maar het kwam wel geregeld voor. Zij was toen zeven of acht jaar oud. Ik heb in die tijd slechts één keer vleselijke gemeenschap met Saskia gehad."* Buurjongen Mario heeft tussen zijn twaalfde en zestiende jaar seksuele contacten met Saskia. Hij vertelt dat hij tijdens het oppassen steeds verder is gegaan: *"Ze moest me pijpen of trekken. Later heb ik geprobeerd met mijn penis in haar vagina te gaan, terwijl Saskia bovenop me zat. Het deed haar pijn en ze begon te bloeden en daar schrok ik van. Ik ben toen gestopt, want ik was bang dat haar maagdenvlies zou breken en duidelijk werd wat ik met haar gedaan had."* Saskia vertelt dat ze door verschillende volwassenen, met name Harm, bedreigd en gedwongen is de seksuele contacten te laten plaatsvinden. Uit angst heeft ze daar met niemand over durven praten.

Saskia: *"Ik kon en durfde hier niets over te zeggen, want ik was bang dat mensen dan boos op mij werden, mij zouden straffen, ik weg moest bij papa en Rianne en in een tehuis moest gaan wonen."* Uit deze verklaringen kan opgemaakt worden dat de seksuele contacten aan te merken zijn als deviante exploitatie. Saskia is daartoe gedwongen; er was sprake van bedreiging en ongelijke machtsverhoudingen.

Hoe interpreteren deze 'pedo's' de seksuele contacten met Saskia? Opvallend aan dit netwerk is dat veel betrokkenen de feiten (gedeeltelijk) ontkennen. Ze sluiten niet uit dat Saskia seksueel misbruikt is, maar zelf hebben zij daar geen aandeel in gehad. Of zij hebben er destijds niets van gemerkt. Zo zegt een van de verdachten: *"Ik heb met oogkleppen opgelopen, maar achteraf vallen de puzzelstukjes in elkaar."* Later blijken verschillende betrokkenen zich concrete feiten te herinneren en vertellen gedetailleerd over de seksuele contacten die zij of anderen met Saskia hebben gehad. Vader Koos vertelt dat hij Ferdinand en Saskia een keer samen in bed heeft aangetroffen, maar toen niet heeft ingegrepen. Hij verklaart: *"Ik had wel het idee dat Saskia seksueel misbruikt werd, maar ik wilde dit niet in zien. Ik dacht dat mijn dochter zoiets niet kon gebeuren."* Buurjongen Mario is een van de weinigen die, achteraf, het kwalijke van zijn daden inziet en spijt heeft betuigd. Hij verklaart: *"Wat heb ik dat kindje toch aangedaan, het was smerig, smerig, echt smerig. Dat doe je gewoon niet, dat zijn geen gevoelens. Hoe heb ik dat toch kunnen doen? Nu ik zelf een kind heb, realiseer ik me pas hoe erg het is wanneer er iets dergelijks met een kind gebeurt."* Ferdinand, die nog nooit een volwassen seksuele relatie heeft gehad, ziet dit heel anders: *"Ik was verliefd op Saskia, en zij heeft het initiatief genomen tot seks. Ik had zelf een passieve rol."* Een klinisch psycholoog concludeert in een van de rapporten dat hier sprake was van een aantal gezinnen die *"In vele opzichten normloos en grenzeloos te noemen zijn. In dit structuurloze milieu werd op zeer vreemde wijze met seksualiteit omgegaan."* De gezinshulp van Koos en Rianne heeft verklaard dat in de gezinsgesprekken het onderwerp seksualiteit ook aan de orde is gesteld en dat Koos en Rianne daaromtrent heel ruime opvattingen hadden. Zo heeft Koos haar verteld dat Saskia een keer getuige is geweest van seksuele handelingen tussen hem en Rianne.

Hoe zijn de 'pedo's' in dit netwerk georganiseerd? Associëren zij zich met elkaar? Deze mannen hebben een hechte organisatievorm. Zo is er vaak sprake van seksueel contact op kaartmiddagen waar een groot aantal (dronken) mannen aanwezig zijn en volwassenen dan één voor één met Saskia naar boven gaan of haar betasten waar iedereen bij is. De openlijkheid waarmee dit gebeurt, wijst erop dat de volwassenen in elkaars bijzijn een gemeenschappelijk doel nastreven tijdens deze kaartmiddagen.

Nemen zij gezamenlijk deel aan de seksuele contacten? In de meeste gevallen is daar geen sprake van, maar het is wel voorgekomen. Zo moest Saskia soms meedoen aan de vrijpartijen van Richard en zijn vriendin en verklaarde Harm zelfs te weten dat Koos en buurvrouw Willie ook regelmatig gemeenschap hadden en dat Saskia hier aan mee moest doen. En buurjongen Mario verklaart: *"Toen Michael, een vriend van mij, en ik eens samen oppasten, legde ik de hand van Saskia op mijn geslachtsdeel. Hij zag dit en keek er niet raar van op, dus toen ben ik maar door gegaan en zijn er ook gezamenlijk dingen voorgevallen."*

Vergen de activiteiten een gedifferentieerde arbeidsverdeling? Dat is hier niet het geval. Dit netwerk is veeleer een voorbeeld van een groep volwassenen die onder invloed seksuele contacten met één kind hebben en misbruik maken van de situatie. Naar organisatievorm kan dit netwerk ingedeeld worden onder de categorie 'gelijken': de mannen associëren zich met elkaar en nemen af en toe gezamenlijk deel aan de seksuele contacten.

Hebben de betrokkenen bij dit netwerk hun gedragingen aangepast als gevolg van het toenemende vijandige klimaat tegenover 'pedo's'? In dit netwerk lijkt het voornamelijk te gaan om volwassenen die geen seksuele en sociale voorkeur voor kinderen hebben. Ze hebben voor zover bekend bijna allemaal een heteroseksuele geaardheid die gericht is op volwassenen en zij zien zichzelf dus ook niet als pedofiel. Het lijkt niet aannemelijk dat zij zich iets hebben aangetrokken van het vijandige klimaat tegenover 'pedo's'.

Omdat in de literatuur over netwerken vaak gesproken wordt over het antisociale dadertype wil ik, hoewel dit met name een psychologische term is, hier nog kort op ingaan. Dit type is gewetenloos en dwingt seksueel contact met geweld af van hem onbekende kinderen. Dit dadertype heeft geen seksuele voorkeur voor kinderen, maar heeft seksuele contacten met kinderen omdat zij zo gemakkelijk te misbruiken zijn. Naast een geschiedenis van seksuele delicten jegens vrouwen en kinderen, hebben deze daders ook vaak criminele antecedenten voor andere delicten (Vermeulen et al., 2003; Frenken, 1997).

De seksuele contacten gaan verder dan bij de kindervriend en het compensatoire type en zijn regelmatig agressief en gewelddadig, het gebruik van dwang, geweld en wreedheden vormt geen uitzondering (Bogaerts et al., 2003; Frenken, 1997). Frenken vertelt: *"De seksuele contacten met de kinderen zijn bij dit type ook agressiever. Het seksuele contact is gewelddadig en vergaand. Dit houdt vaak penetratie in. Na het seksuele contact wordt het kind op straat gezet, uit de auto gezet of alleen gelaten in het bos waar het seksuele contact, de verkrachting, plaatsvond."* Over het antisociale dadertype in netwerkvorm zegt Frenken: *"Een netwerk is een heel andere situatie. Als het om een incidentele situatie gaat, wordt een onbekend kind ergens 'gepakt' en wordt er meestal ook meer geweld gebruikt dan tegen hen bekende kinderen. Dat wil niet zeggen dat als een dader bekende kinderen (in netwerkvorm) misbruikt, het geen antisociale dader kan zijn. Het is een ideaaltypisch profiel, maar er zijn allemaal mengvormen mogelijk."*

Tot slot wil ik voor de volledigheid nog even stilstaan bij de verdenking dat bij dit netwerk ook sprake is geweest van ritueel misbruik. Dit is in de literatuur over georganiseerd seksueel kindermisbruik een omstreden onderwerp. De definitie is vastgesteld door de Werkgroep Ritueel Misbruik: *'Ritueel misbruik is te omschrijven als met rituelen omgeven en in groepsverband uitgevoerd seksueel sadisme jegens meerdere kinderen in combinatie met extreme vormen van fysiek geweld en bedreiging'* (Nierop en Van den Eshof, 2001: 27). In deze zaak zijn verklaringen afgelegd die in de richting van ritueel misbruik wijzen. Zo beweert Saskia dat zij meerdere malen met de auto naar een boerderij is gebracht waar ze in een donkere kamer moest wachten. Hier zou ze stroomstoten hebben gekregen, zouden handelingen met een hond hebben plaatsgevonden en zouden de volwassenen met wie zij seksuele handelingen moest verrichten bij deze bijeenkomsten een masker hebben gedragen. De maatschappelijk werker die bij deze zaak betrokken is, verwoordt het als volgt: *"Saskia is een ernstig verwaarloosd meisje, dat op zeer jonge leeftijd herhaaldelijk misbruikt is en het is niet uitgesloten dat Saskia ritueel misbruikt is, dan wel blootgesteld is aan verhalen met betrekking tot dergelijke rituelen."* Omdat van deze feiten niets vast is komen te staan, heb ik deze verder buiten beschouwing gelaten.

Conclusie

Wat kunnen we nu zeggen over de besproken incestueuze en pedoseksuele netwerken? Het gaat in alle gevallen om hechte organisatievormen. De daders leggen zich primair toe op het exploiteren van kinderen. Ze associëren zich met elkaar en zijn er ook niet vies van om

seksuele contacten gezamenlijk aan te gaan. Het zijn gelijken en in één geval is er door het bestaan van een taakverdeling zelfs sprake van een bende.

Het lijkt er niet op dat de daders in de netwerken zich hebben aangepast. Ze zijn, zoals ze zelf zeggen, blijven hangen in de jaren zestig of ze zijn, zoals het andere netwerk, ook in die tijd al verborgen geweest.

Het incestueuze en pedoseksuele netwerk kan als een 'mengvorm' worden aangeduid.

Wanneer we de netwerken vergelijken met de eenlingen, lijken er belangrijke overeenkomsten te bestaan met het compensatoire type. De daders hebben seksuele contacten met eigen of van hen afhankelijke kinderen. Uitzonderingen daargelaten hebben zij geen exclusieve voorkeur voor kinderen, zoals de kindervriend. Deze pedoseksuelen 'vergrijpen' zich aan kinderen, omdat die door het machtsoverwicht gemakkelijk te misbruiken zijn. Wat betreft de aard van de contacten lijkt er ook een overeenkomst met het antisociale dadertype te bestaan. Dwang, geweld en wreedheden worden niet geschuwd en de seksuele contacten zijn vergaander dan bij de eenlingen het geval is.

Hoofdstuk 7. Actiegroepen

Onder actiegroepen versta ik in dit verband verenigingen en organisaties die de emancipatie van pedofielen voorstaan en zich hier voor inzetten.

Een bekend voorbeeld van zo'n actiegroep is de Vereniging Martijn die in 1982 is opgericht. In het tweede artikel van de statuten van deze vereniging staat vermeld: "Het doel van de vereniging is: Het bespreekbaar maken van en het streven naar wettelijke en maatschappelijke acceptatie van ouderen-jongeren relaties" (Statuten Vereniging Martijn, 1982). In het verleden gaf de Vereniging Martijn het blad O.K. uit, een informatiemagazine over vriendschappen, relaties, liefde en seks tussen jongeren (kinderen of tieners) en oudere personen en de problemen die dat in onze maatschappij teweegbrengt. Inmiddels is dit magazine opgeheven. De Vereniging Martijn geeft thans vier keer per jaar een nieuwsbrief uit en beheert de website martijn.org. Of deze vereniging tegenwoordig nog daadwerkelijk kan worden aangemerkt als een actiegroep, is volgens sommigen zeer de vraag. Op het forum pedofilie.nl wordt het volgende over de Vereniging Martijn gezegd: "*In hun strijd om emancipatie zijn ze sowieso niet echt actief en succesvol te noemen. (...) Vroeger kwam vooral de strijdbaarheid naar buiten, maar tegenwoordig wordt de nadruk meer gelegd op het bieden van een plek waar personen met een al dan niet pedofiele geaardheid over dit onderwerp kunnen discussiëren.*" Of zoals het op de website van de Vereniging Martijn staat: 'Martijn is een platform voor discussie over pedofilie'.

Een ander voorbeeld van een actiegroep is de in 2006 opgerichte politieke partij, de Partij voor de Naastenliefde, Vrijheid en Diversiteit. Deze partij is in de media omgedoopt tot 'pedopartij'. In dit hoofdstuk zal ik een profiel schetsen van deze actiegroep, omdat deze partij tegenwoordig de meest zichtbare actiegroep is op dit terrein.

Opnieuw zal ik de deelvragen beantwoorden, maar omdat het deze actiegroepen vooral te doen is om het destigmatiseren van pedofilie, zal de nadruk vooral liggen op de interpretatie en betekenis die zij aan (seksuele) contacten met kinderen geven en op de vraag of deze actievoerders anders te werk gaan dan hun voorlopers in de jaren zeventig.

De Partij voor de Naastenliefde, Vrijheid en Diversiteit is in 2006 opgericht door Ad van den Berg, Marthijn Uittenbogaard en Norbert de Jonge. Voorzitter Marthijn Uittenbogaard zegt over de reden van oprichting van deze partij: "*Aangezien ik politiek geïnteresseerd was en zag dat er veel mis is in politiek Den Haag wilde ik een politieke partij starten. (Alle bestaande partijen voldeden niet.) Norbert de Jonge wilde wel met mij meedoen. Ik en Norbert zijn ruimdenkend. We zijn humanisten en neigen sterk naar het liberalisme. Ons partijprogramma werd dan ook dat van een humaan-liberale partij. Dit houdt globaal in: zeer weinig overheidsbemoediging, echter wel het standaard regelen van basisbehoeften voor de burgers. Denk hierbij aan zorg, scholing en waar nodig, sobere uitkeringen. Op het laatst, na jaren zoeken, vonden we Ad van den Berg; pedo in hart en nieren. We kozen dus voor een derde pedofiel in het bestuur "* (Uittenbogaard, 2007). Ad van den Berg vertelt mij over zijn reden om bestuurslid te worden van deze partij: "*Dat heeft de politiek aan zichzelf te danken. Toen ik in de jaren negentig stopte als voorzitter van de Vereniging Martijn, waren we in gesprek met de samenleving. We waren het niet altijd eens met elkaar, maar we waren wel in gesprek. Ik kan je zelfs vertellen dat er in die tijd een meisje is ontvoerd uit een zwembad en later vermoord werd teruggevonden in Groningen. Toen heeft de recherche mij gebeld om te vragen of ik wilde helpen met het opsporen van die man. Ik heb dat hele team hier bij mij thuis gehad. Een aantal jaren later komt meneer Dutroux, die overigens helemaal geen pedofiel is, en vervolgens is er niets meer bespreekbaar. En dat verwijt ik ook mijn opvolgers bij de Vereniging Martijn, dat ze dat gewoon hebben laten gebeuren. Ze hebben geen stelling genomen op dat moment, omdat ze bang waren dat ze*

in een kwaad daglicht zouden komen te staan. Maar juist daardoor zijn ze in een kwaad daglicht komen te staan. Op een gegeven moment was ik het zat, je zag alles weer afglijden. Dus ik heb contact opgenomen met de Vereniging Martijn en heb gevraagd waar ze mee bezig waren. Ze moesten wat doen! Ik had geen zin om weer op herhaling bij de Vereniging Martijn te gaan, maar zij zeiden tegen mij: 'Norbert en Marthijn hebben het idee om een politieke partij op te richten, is dat dan niks voor jou?' Ik heb het programma bekeken, op een aantal punten aangepast en zo is het toen ontstaan, samen met Marthijn en Norbert. Als de politiek ons wat eerder had aangehoord, dan was er voor mij geen reden geweest om een politieke partij te beginnen, maar gezien het feit dat ze ons stelselmatig negeerden, kon het niet anders meer. Als ik in de Tweede Kamer kom, dan zal ik ze de oren wassen van hier tot Tokio."

Hoewel deze politieke partij zoals gezegd meerdere standpunten heeft, is hun meest in het oog springende standpunt de legalisering van seksuele contacten met kinderen vanaf twaalf jaar. Een klein fragment uit het politieke document van de PNVD maakt duidelijk wat de oprichters voor ogen staat: *'Ons motto is: wees niet bang jezelf bloot te geven. Dit mag van de PNVD zelfs letterlijk; moeten is hier niet bij. Onze twee meest vergaande standpunten voor veel mensen betreffen het legaliseren van (pedo)seksuele contacten vanaf 12 jaar en het legaliseren van kinderpornobezit. Wij willen de weg wijzen van vrijheid en tevens die van minder seksueel misbruik. Er is wetenschappelijk gezien geen goede grond om kinderen seksueel te onderdrukken door ze zoveel mogelijk af te schermen van mensen met meer seksuele kennis en ervaring, of door ze te leren dat seks voor later is en ze constant te controleren'* (Uittenbogaard, 2006). Over kinderporno schrijven zij: *'In alle Westerse landen mag je alles zien: filmpjes van onthoofdingen, van vrouwenverkrachtingen, mishandelingen, niets uitgezonderd, behalve kinderporno. Dit is naar onze mening ongrondwettelijk: je moet alles kunnen zien, horen en lezen, zodat je er een oordeel over kunt vellen. Over hoe ernstig of hoe mooi iets is. Alleen fascistische, dictatoriale regimes verbieden filmbeelden, teksten en foto's. De PNVD is een pro-seksuele partij, die alleen misbruik wil aanpakken, en liever nog wil voorkomen'* (Uittenbogaard, 2006). Tijdens het interview voegt Ad van den Berg daaraan toe: *"Ik denk niet dat kinderen onschuldig zijn, ze zijn bewust onwetend gehouden omdat ouders niet de moed hebben om hun kinderen op te voeden op dat gebied. Ik denk dat als er meer openheid over zou komen de wereld zowel voor kinderen als voor ouders, maar ook voor pedofielen een stuk leefbaarder zal worden. Wij pleiten ervoor dat seksuele voorlichting al op de kleuterschool gegeven moet worden en dat kinderen daarmee leren omgaan, want in andere culturen waar men niet zo terughoudend is, zie je dat kinderen van zes jaar gewoon een complete seksuele daad kunnen verrichten. Dat hoort bij hun opvoeding. En hier is iemand van zestien jaar nog zo onvolwassen als de pest op dat gebied, terwijl een ander kind van acht er al wel klaar voor kan zijn, daarom vind ik leeftijd geen goed beoordelingscriterium. Wij pleiten nu voor een verlaging van de leeftijdsgrens naar twaalf jaar, maar willen de leeftijdsgrens uiteindelijk afschaffen. Het moet er alleen om gaan of een kind heeft toegestemd of niet"*.

Uit het politieke document van de PNVD en het interview dat ik met Van den Berg heb gehouden, komt de interpretatie die zij geven aan seksuele contacten met kinderen duidelijk naar voren. Kinderen moeten volgens de PNVD seksuele vrijheid hebben en dat wordt hen ontnomen. Ook kinderen kunnen rijp zijn voor seksualiteit, leeftijd mag hier volgens de PNVD geen rol bij spelen. Het feit dat er door het verschil in leeftijd sprake zou kunnen zijn van een ongelijke machtsverhouding, maakt de (seksuele) relatie met een kind nog geen misbruik (Uittenbogaard, 2006).

Uit deze interpretatie die zij aan seksuele contacten met kinderen geven, valt tevens af te leiden dat de partij de belangen probeert te behartigen van mensen die onder het type 'kindervriend' vallen, mensen met een seksuele en sociale voorkeur voor kinderen. De

PNVD is een actiegroep van mensen met een pedofiele geaardheid die strijden voor sociale en maatschappelijke acceptatie van pedofilie en pedofiele relaties. Op de vraag hoe zij contacten leggen met kinderen en hoe deze (seksuele) contacten er uit zien, kan dan ook verwezen worden naar de beschrijving van het eerste type, de kindervriend.

Dan wil ik nu kijken naar de relatiepatronen binnen deze partij. De bestuursleden hebben allen een pedofiele geaardheid en herkennen de problemen die dit tegenwoordig met zich meebrengt. Ad van den Berg vertelt: *“Mijn partijgenoten hadden ook wel steun aan mij. Zij hebben zelf natuurlijk nog nooit iemand gehad en ik weet goed waar ik over praat inmiddels. In het begin was het even moeilijk, want je kende elkaar nauwelijks. Toen hebben we een gesprek gehad. Daarna waren we het met elkaar eens en nu weten we precies van elkaar hoe we over dingen denken.”*

Nemen de bestuursleden ook gezamenlijk deel aan de strijd voor emancipatie? Hierop luidt het antwoord: ja. Ze treden gezamenlijk als politieke partij naar buiten, stellen gezamenlijk het partijprogramma vast, geven gezamenlijk persconferenties, onderhouden gezamenlijk de website, nemen deel aan ledenvergaderingen, enzovoorts.

Vergt hun emancipatiestrijd een gedifferentieerde arbeidsverdeling? Ook deze vraag moet bevestigend worden beantwoord. Er is hier sprake van gespecialiseerde rollen. Omdat het om een politieke partij gaat, heeft iedereen een duidelijke taak: Marthijn Uittenbogaard is voorzitter, Ad van den Berg penningmeester en Norbert de Jonge vervult de rol van secretaris.

Om te kunnen spreken van een formele organisatie moeten de activiteiten van de organisatie zich bovendien over een langere tijd en een groter gebied uitstrekken. Dat is hier het geval. Weliswaar hebben zij niet genoeg leden en handtekeningen kunnen verzamelen om deel te mogen nemen aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer, maar ze gaan daar nog steeds mee door. Inmiddels zijn ze al met de volgende verkiezingen bezig. Op hun website staat de volgende oproep: ‘Wilt u dat de PNVD in de Tweede Kamer komt? Teken dan voor ons, in de periode 22-28 maart 2011’. De activiteiten strekken zich niet alleen over een langere periode, maar ook over een groter gebied uit, het gaat om heel Nederland. Ad van den Berg vertelt trots dat hij zelfs door buitenlandse media wordt benaderd: *“Ik ben wereldberoemd op dit moment. Ik ben door de hele wereld geïnterviewd. Overal is mijn gezicht te zien.”*

Deze groep ‘pedo’s’ kan met betrekking tot hun emancipatorische activiteiten aangemerkt worden als een formele organisatie.

In hoeverre is hun aanpak vergelijkbaar met die van hun voorgangers die in de jaren zeventig in een heel ander sociaal klimaat opereerden?

Een bekende pleitbezorger voor de acceptatie van pedofilie in eerdere dagen was Edward Brongersma. Brongersma was Eerste Kamerlid, advocaat en criminoloog en heeft veel over pedofilie gepubliceerd. In 1950 is Brongersma veroordeeld tot een gevangenisstraf van elf maanden wegens het plegen van ontucht met een minderjarige. Na zijn detentie keerde Brongersma terug in de Eerste Kamer en zette hij zich in voor de verlaging van de minimumleeftijd van seksuele contacten met kinderen (Brongersma, 1987). In 1979 werd door Brongersma de Dr. Edward Brongersma Stichting opgericht. Deze stichting is in het leven geroepen om verder onderzoek te doen op het gebied van de seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren (Rutgers Nisso Groep, 2009). Zijn boek ‘Jongensliefde, Seks en erotiek tussen jongens en mannen’ is een van de vele publicaties waarin Brongersma uitvoerig ingaat op de seksualiteit tussen jongens en mannen. Zijn voornaamste argument

voor de legalisering van seksuele contacten met kinderen is dat kinderen recht op seksuele vrijheid hebben en hij geeft met talloze gevalsbeschrijvingen en wetenschappelijke werken aan dat seksuele contacten door kinderen vaak als prettig kunnen worden ervaren en niet schadelijk hoeven te zijn (Brongersma, 1987). In diezelfde tijd wordt ook het blaadje O.K. door de Vereniging Martijn voor het eerst uitgegeven. Hierin verschijnen artikelen over pedofilie, persoonlijke verhalen, maar ook foto's van kinderen. In het eerste nummer is een van de bijdragen een interview met verschillende Tweede Kamerleden over hun standpunt omtrent de leeftijdsgrenzen in de zedelijkheidswetgeving. Een klein fragment uit dit interview: *'Wat is op dit moment het standpunt van de VVD-fractie op dit punt van het wetsvoorstel?'* Mevr. Rempt: *'Wij zijn altijd voor het verlagen van die leeftijdsgrenzen geweest. Dus er voor te zorgen dat die strafbaarstelling, die gevangenisstraf, verdwijnt. Er is echter een verschil van mening, of die leeftijd moet zakken tot twaalf, dertien of veertien jaar. Dit is een leeftijd waarbij men zich niet zou kunnen voorstellen dat er ook maar van enige vrijwillige relatie sprake zou kunnen zijn. Ik heb dan ook veel reacties van ouders en grootouders gekregen. (...) Er is maatschappelijk een grote heisa geweest. Ik was nogal verbluft door de geweldige weerstand, die met name die leeftijd van twaalf jaar blijkt op te werpen. Wanneer die leeftijd iets wordt opgetrokken, denk ik dat de maatschappelijke weerstanden veel kleiner zullen zijn. De maatschappij is nog niet rijp voor twaalf jaar'* In het verleden waren er geluiden te horen van de PvdA die pleitten voor liberalisering met betrekking tot vrijwillige relaties tussen volwassenen en beneden-de-zestienjarigen. Hoe staat de PvdA hier nu in? Mevr. Haas: *'De vraag moet dan gesteld worden in hoeverre een vrijwillige relatie mogelijk is. En dat is natuurlijk een heel wezenlijk verhaal, omdat je je zou kunnen voorstellen dat bij een dergelijke relatie, tussen ouderen en jongeren, toch een zekere afhankelijkheid kan optreden. Daar kan ik ook niet zo op antwoorden en ik vind dat vrij belangrijk voor het beantwoorden van de vraag, of je in Nederland de leeftijdsgrens zou moeten verleggen en, zo ja, waar.'* (De Jong, Van Est & Van Haren, 1986).

Het heeft er veel van dat actiegroepen tegenwoordig nog steeds dezelfde opvattingen zijn toegedaan als hun voorgangers en ook niet schromen om die bij het grote publiek onder de aandacht te brengen. Een actiegroep zoals de PNVD lijkt zich niet te hebben aangepast aan het hedendaagse vijandige klimaat tegenover pedofilie. Zij treden onomwonden met hun ideeën naar buiten.

Maar waar in de jaren zeventig vooraanstaanden uit de politiek en wetenschap opkwamen voor de belangen van 'de pedofiel', staan zij er tegenwoordig alleen voor. Discussies over de leeftijdsgrenzen waren, zoals ook uit het fragment uit O.K. blijkt, in die tijd mogelijk. Tegenwoordig zijn er weinig mensen die het nog aandurven een emancipatieproces van pedofielen te ondersteunen. Na drie jaar heeft de PNVD nog maar weinig leden, zo rond de twintig.

Toch ziet Ad van den Berg dit anders. Hij vertelt mij: *"Ook Brongersma heeft het niet makkelijk gehad. Hij heeft zelfs onder moeten duiken. Hij was zo teleurgesteld dat hij alle levenszinnigheid kwijt was en heeft zich uiteindelijk laten euthanaseren. (...) Het zijn altijd minderheden geweest die veranderingen teweeg moesten brengen. We hebben nog niet veel leden, maar het probleem is natuurlijk dat men zich pas aan je gaat binden als je succes hebt. De pedofiele achterban is een vreselijk bange achterban. Je kunt je baan kwijtraken, bij een studie geweigerd worden, er zijn voorbeelden genoeg te noemen. (...) Ik geloof er nog wel in dat het gaat lukken, ik weet alleen niet wanneer. Ik heb nog altijd hoop om in de Tweede Kamer te komen en dat ik die mensen de oren kan wassen. Want zij kunnen misbruik niet scheiden van pedofilie, en daar moeten nu alle pedofielen onder lijden."*

Als laatste wil ik nog een kanttekening plaatsen bij de idee dat een actiegroep zoals de PNVD, die opkomt voor de belangen van mensen met een pedofiele geaardheid, alle pedofielen in Nederland vertegenwoordigt. Marthijn Uittenbogaard schrijft: *‘Waarom hebben we de PNVD opgericht? Om pedofielen te vertegenwoordigen? Het antwoord daarop is nee. De PNVD is er voor alle Nederlanders die ons partijprogramma onderschrijven. Daar kunnen uiteraard ook niet-pedofielen tussen zitten en andersom zullen veel pedofielen zich niet kunnen vinden in het gedachtegoed van de PNVD’* (Uittenbogaard, 2007). Op het forum pedofilie.nl heb ik mensen naar hun mening gevraagd over de PNVD. Een greep uit de reacties:

Anoniem: *“Het bestaan van ‘brede maatschappelijke bewegingen’ die pedofilie tot een breder geaccepteerd fenomeen moeten maken, is voor mij niet bespreekbaar. Zolang de houding van de overgrote meerderheid negatief is, al dan niet gevoed en ondersteund door de pers en diens nuanceringsvermogen, is het zinloos te proberen met een aantal enkelingen iets dergelijks voor elkaar te krijgen. Mijns inziens zal eerst de publieke opinie moeten omdraaien: het verschil tussen pedofilie en pedoseksualiteit zal duidelijk moeten worden in een groot publiek. (...)Door -zoals PNVD - de leeftijdsgrens voor pedoseksualiteit op te willen rekken worden mensen alleen bevestigd in het beeld van de pedoseksueel: iemand die een kind als "wezentje-met-gat-en-weinig-weerstand" ziet. Dat die dan ook nog pedofiel genoemd wordt, is wat makkelijker weg te bekken, de doorsnee opinie van Nederlanders wordt niet opgebouwd rond vijfllettergreep woorden.”*

Een ander zegt: *“Ik vind het idee van het oprichten van een pedofielenpartij bij voorbaat zeer slecht. Ten eerste omdat ik partijen die zich met name richten op één onderwerp per definitie verkeerd vind. Ten tweede: een ‘pedopartij’ werkt averechts. De meeste mensen weten niets van pedofilie – ze associëren het consequent met antisociaal gedrag. Pedofilie is nog steeds taboe. Mensen zien de PNVD als een gekkenpartij waar je lekker op af kunt geven. De ideeën van de partij zijn bij voorbaat belachelijk.”*

Weer een ander reageert: *“In deze tijd moeten we juist retireren en ons rustig houden. De tijd is er gewoon niet naar. Ik ben geschrokken van de acties van deze pedofielen. Ze kweken geen begrip. Bewustwording werkt contraproductief. Laten we gewoon leuk met kinderen omgaan zonder al die franje.”*

En de laatste reactie luidt: *“Ik ben ook tegen de opdringerige en surrealistische manier van werken die bijvoorbeeld de PNVD gebruikt. Dat werkt inderdaad contraproductief.”*

Conclusie

Wat kunnen we nu zeggen over deze actiegroep?

Het gaat hier om een handjevol mensen die een min of meer exclusieve sociale en seksuele voorkeur voor kinderen hebben en te kenmerken zijn als kindervriend. Zij hebben de handen ineengeslagen om zich te bevrijden van het stigma dat zo’n geaardheid aankleeft en stellen zich tot doel als politieke partij hun belangen in de Tweede Kamer te behartigen. Dit komt erop neer dat zij, net zoals hun voorgangers, streven naar legalisering van seksuele contacten met kinderen vanaf twaalf jaar en uiteindelijk naar een afschaffing van een leeftijdsgrens in seksuele contacten toe willen. Maar waar het emancipatieproces van hun voorgangers in de jaren zeventig nog gedragen werd door een bredere maatschappelijke coalitie, ondervindt deze actiegroep vooralsnog weinig steun en waardering van hun initiatief, zelfs niet in kringen van pedofielen zelf.

Conclusie

In het eerste hoofdstuk heb ik laten zien hoe de seksuele revolutie en het liberale seksuele klimaat zoals dat in de jaren zeventig in Nederland vorm kreeg, gepaard ging met de opkomst van een emancipatieproces van pedofielen. In deze tijd waren velen het erover eens dat pedofielen mensen waren die vriendschapsrelaties met kinderen voorstonden en niets kwaads in de zin hadden. In hoofdstuk twee heb ik beschreven hoe dit is omgeslagen. Bovendien zorgden verschillende 'pedofilie-schandalen', zoals de affaire Dutroux ervoor dat steeds meer vormen van seks met kinderen werden vereenzelvigd met pedofilie. Tegenwoordig is pedofilie een verzamelnaam geworden voor allerlei vormen van ongelijksoortig gedrag. Met deze scriptie wilde ik meer inzicht bieden in de verschillen tussen pedofielen en anderen die seksuele contacten met kinderen hebben. Daartoe heb ik mij gericht op de verschillende *scenes* waarin volwassenen zich toeleggen op seks met kinderen. Bij drie van die *scenes* heb ik gekeken naar de totstandkoming van de contacten, de aard van de (seksuele) contacten, de wijze waarop de 'pedo's' hun gedragingen zelf interpreteren en hun onderlinge relatiepatronen. Daarnaast heb ik onderzocht of zij hun gedragingen hebben aangepast ten opzichte van de jaren zeventig. Bij de vierde *scene*, waar alles draait om het bevorderen van het emancipatieproces van pedofielen, heb ik laten zien hoe dit tegenwoordig vorm krijgt.

Concluderend kan gezegd worden dat in de *scene* van 'kindervrienden' een vriendschapsrelatie met het kind voorop staat. In deze *scene* heeft men een exclusieve seksuele en sociale voorkeur voor kinderen. De contacten met kinderen ontstaan naar eigen zeggen vaak spontaan, maar kunnen wel degelijk geweldloze psychologische manipulatie inhouden, omdat het kind zich door allerlei beloningen verplicht gaat voelen tegenover de volwassene. Belangrijk is ook te vermelden dat niet iedere kindervriend, ondanks zijn seksuele en sociale voorkeur voor kinderen, overgaat tot seksuele contacten met het kind. Sommige kindervrienden houden het bij fantaseren over seks met het kind. Kindervrienden die wel overgaan tot seksuele contacten met kinderen zullen er voor zorgen dat het kind dit niet doorvertelt. De contacten mogen om die reden niet bedreigend worden voor het kind en zullen ook vaak minder ver gaan dan dikwijls gedacht wordt: van penetratie is zelden sprake. De kindervriend associeert zich met 'gevoelsgenoten', maar zal niet snel met andere volwassenen een kind delen. Door toedoen van het vijandige klimaat tegenover 'pedo's' is de kindervriend meer ondergronds gegaan en blijven zijn gedragingen meer verborgen.

Anders dan voor de kindervriend, geldt voor het compensatoire type dat bij hen geen sprake is van een seksuele of sociale voorkeur voor kinderen. Het is hier veelal een kwestie van 'gebrek aan beter'. Deze mensen gaan seksuele contacten aan met bekende of van hen afhankelijke kinderen, waarbij het vaak gaat om incest. De compensatoire pleger ziet het kind als een pseudo-volwassene en zal eerder volwassen activiteiten ondernemen met het kind. Daarom kan voorzichtig geconcludeerd worden dat de seksuele contacten bij het compensatoire type verder zullen gaan dan bij de kindervriend. Het kind moet de seksuele noden van het compensatoire type namelijk vervullen en daar lijkt ook penetratie bij te horen. De compensatoire pleger maakt het kind vaak medeverantwoordelijk voor wat er gebeurd is en het kind voelt zich verplicht de seksuele contacten te laten plaatsvinden: het gaat hier om exploitatie. Het compensatoire type beschouwt zichzelf niet als pedofiel en lijkt zich ook weinig gelegen te laten liggen aan het vijandige klimaat tegenover 'pedo's'.

Achteraf zien zij zelf het moreel onacceptabele karakter in van hun daden en zij associëren zich om deze reden niet met anderen. Het compensatoire type is een eenling.

De *scene* met netwerken van incestueuze en pedoseksuele verhoudingen is niet gemakkelijk te categoriseren. In de door mij geraadpleegde dossiers lijkt het om mengvormen van verschillende typen plegers te gaan. Hoewel er in één dossier wel iets te herkennen is van liefde voor kinderen, gaat het in geen van de dossiers om mensen met een exclusieve seksuele voorkeur voor kinderen. Seksuele contacten vinden plaats met hen bekende en van hen afhankelijke kinderen, zoals dit ook bij het compensatoire type het geval is. Belangrijker lijkt echter dat het netwerktype geen seksuele contacten met kinderen heeft omwille van een seksuele voorkeur, maar omdat ze zo makkelijk te misbruiken zijn. Deze dader 'pakt wat hij pakken kan'. De seksuele contacten gaan een stuk verder dan bij de eenlingen en kunnen als exploitatie worden aangemerkt. Ook binnen de netwerken lijkt men zich niet veel gelegen te laten liggen aan het vijandige klimaat tegenover 'pedo's'. De netwerken kenmerken zich door hechte organisatiestructuren en de daders zijn er niet vies van om in elkaars bijzijn seks met kinderen te hebben.

Bij de actiegroepen gaat het om kindervrienden die strijden voor de emancipatie van pedofielen. Deze *scene* wordt eveneens gekenmerkt door een hechte organisatiestructuur die tot uitdrukking komt in het gezamenlijk strijden voor hun doel: acceptatie en emancipatie van pedofilie. Zij zetten zich samen in om als politieke partij hun belangen te behartigen in de Tweede Kamer en seksuele contacten met kinderen te legaliseren. Ook in deze *scene* lijkt men zich niet veel aan te trekken van het vijandige klimaat tegenover 'pedo's'. Ondanks de vijandigheid treden zij onomwonden met hun ideeën naar buiten. Anders dan hun voorgangers in de jaren zeventig, kunnen zij echter op weinig steun en waardering rekenen, zelfs niet in kringen van pedofielen zelf.

Door het onderscheiden van deze vier *scenes* is duidelijk geworden dat er achter het containerbegrip 'pedo' een grote diversiteit aan uitingsvormen schuilgaat. Niet iedere volwassene die seksuele contacten met kinderen aangaat, doet dit vanuit een seksuele voorkeur en niet iedere volwassene die een seksuele voorkeur voor kinderen heeft, gaat seksuele contacten met kinderen aan. Niet alleen de aard van de seksuele contacten verschilt per *scene*, ook het ontstaan van de contacten, de betekenis die aan de contacten gegeven wordt en de manier waarop de 'pedo's' georganiseerd zijn, is in iedere *scene* anders. Wellicht is het containerbegrip pedofilie met deze bevindingen wat meer ontrafeld.

Bronnenlijst

Literatuur

- Beetstra, T.A. (2004). Massahysterie in de Verenigde Staten en Nederland: De affaire rond de McMartin Pre-School en het ontuchtscandaal in Oude Pekela. in: Peter Burger and Willem Koetsenruijter (red.) *Mediahypes en moderne sagen: Sterke verhalen in het nieuws*, Leiden: Stichting Neerlandistiek Leiden.
- Best, J., & Luckenbill, D.F. (1982). *Organizing Deviance*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall Inc.
- Bibby, P. (1996) Definitions and recent history. In: *Organised Abuse. The Current Debate*. (1-8) Bibby, P.C.(red.) Vermont: Ashgate Publishing Company.
- Bogaerts, S., Goethals, J., Vervaeke, G., & Spapens, T. (2003). *De verleiding uit onvermogen. Interpersoonlijke factoren en pedoseksualiteit*. Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Bogaerts, S. & Vanheule, S. (2005). Angst voor de grote boze wolf. Maatschappelijke reacties op seksueel misbruik. *Justitiële Verkenningen*, 31, 49-57.
- Bogaerts, A. & Van der Woude, M. (2008). Community notification in Nederland: een zegen of een nieuw risico? *Proces*, 4 121-131.
- Brants C.H. & Koenraadt F.A.M.M. (1994). Criminaliteit en media-hype. Een terugblik op de publieke beeldvorming rondom kindermoord, In: Bruinsma, G.J.N., Huisman, W., & van Swaaningen, R. (red.), *Basisteksten in de criminologie I. Aard, omvang en verklaringen*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Brongersma, E. (1975). *Over pedofielen en 'kinderlokkers'*. Intermediair 2.
- Brongersma, E. (1979). Pedofilie als verzamelnaam voor ongelijksoortig gedrag. *Tijdschrift voor Criminologie*, 4 145-160.
- Brongersma, E. (1987). *Jongensliefde. Seks en erotiek tussen jongens en mannen*. Amsterdam: Uitgeverij SUA.
- Burgess, A.W., Groth, N., & McCausland, M.P. (1981). Child Sex Initiation Rings. *Orthopsychiat*, 51 (1) 110-119.
- Cleaver, H. & Freeman, P. (1996). Child abuse which involves wider kin and family friends. In: *Organised Abuse. The current debate*. (231-244) Bibby, P.C. (red.), Vermont: Ashgate Publishing Company.
- Van Daalen, R. & Van Stolk, B. (1993). De druk van het maatschappelijk debat. Psychosociale hulpverlening bij problemen rond homoseksualiteit, pedofilie en seksueel misbruik. *De Psycholoog* 28, (7) 285-290.
- Frenken, J. (1997). Seksuele misdrijven en seksuele delinquenten. In: *Het Hart van de Zaak. Psychologie van het recht*. (177-219) Van Koppen, P.J., Hessing, D.J. en Crombag H.F.N. (red). Deventer: Gouda Quint.
- Gaspar, R. & Bibby, P. (1996). How rings work. In: *Organised Abuse. The current debate*. (49-58) Bibby, P.C. (red.), Vermont: Ashgate Publishing Company.
- Gooren, J. (2009). De culturele hypocrisie rondom pedofilie. In: *Culturele Criminologie*. (101-109) Siegel, D., Van Gemert, F., en Bovenkerk, F. (red). Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

- Gough (1993). The current literature about organized abuse of children. *Child Abuse Review* 2, 281-287.
- Groenendijk, H. (1987). Twintig jaar homoseksualiteit in het MGv: 1966- 1986. *Maandblad Geestelijke volksgezondheid*, 42 923-949.
- Howitt, D. (1995). *Paedophiles and sexual offences against children*. Surrey: Biddles.
- Humblet, J. (2007). *De oorverdovende stilte. Omtrent pedofilie: het gepolariseerde debat voorbij*. Apeldoorn: Garant Uitgevers.
- De Jong, A., Van Est, J. & Van Haren, M. (1986). Pedofilie en Politiek. *O.K. infomagazine over ouderen-kinderen relaties*, 1.
- Kool, R.S.B. (1999). *De strafwaardigheid van seksueel misbruik*. Deventer: Gouda Quint.
- Van der Kwast, S. (1975). Bijdrage tot de discussie over decriminalisering van de pedofilie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 98-107.
- La Fontaine, J.S. (1993). Defining Organized Sexual Abuse, *Child Abuse Review*, 2 (4). 223-231.
- Nierop, N.M. & Van den Eshof, P. (2001). *De feiten beschouwd*. Verslag van de Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken over de periode tussen 1 oktober 1999 en 31 december 2000.
- Leuw, E., Bijl, R.V. & Daalder, A. (2004). *Pedoseksuele delinquentie. Een onderzoek naar prevalentie, toedracht en strafrechtelijke interventies*. Den Haag: WODC/ Meppel: Boom Juridische uitgevers.
- Moller, M. (1983). *Pedofiele relaties*. Deventer: Van Loghum Slaterus.
- Pekelder, W. (2006). Hoe Den Haag de pedo's vertroetelde. *De Groene Amsterdammer*, 20-10-06.
- Van Ree, F. (2001). *Pedofilie: een controversiële kwestie. Analyse van een maatschappelijk vraagstuk*. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Rutgers Nisso Groep (2009). *Geschiedenis van de Seksualiteit, Dr. Edward Brongersma Stichting*. Gevonden op 14 augustus 2009, op <http://www.rutgersnissogroep.nl/kennisbank/link/geschiedenis-van-de-seksualiteit/?searchterm=Brongersma>
- Sengers, W.J. (1969). Pedofilie. In: *Gewoon Bizonder. Beschouwingen over enige bijzondere vormen van seksueel gedrag*. (41-56) Den Haag: Druk Mouton & Co.
- Van Stolk, B. & Frenken, J. (1986). Als kind met de kinderen; een netwerk van incestueuze en pedoseksuele verhoudingen. *Maandblad Geestelijke volksgezondheid*, 41 691-724.
- Tubex, H. (2002). De juridische en strafrechtelijke bemoeienis met plegers van seksueel geweld/ misbruik: een overzicht van de Belgische en Nederlandse situatie. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 26 105-114.
- Nijgh & Van Ditmar (1988). *De straf op zwijgen is levenslang*. Amsterdam: Vereniging tegen Seksuele Kindermishandeling binnen het gezin.

- Statuten Vereniging Martijn (1982). *Statuten Vereniging Martijn*. Gevonden op 12 juni 2009, op <http://www.martijn.org/page.php?id=100000>
- Uittenbogaard, M. (2006). *Politiek document*. Gevonden op 12 juni 2009, op <http://www.pnvd.nl/politiek.html>
- Uittenbogaard, M. (2007). *Waarom de aanduiding 'pedopartij' onterecht is*. Gevonden op 14 augustus 2009, op http://www.seksencyclopedie.nl/columns/ca/20070407_Pedofielenpartij.html
- Vermeulen, G., Ponsaers, P. & Verlinden, A. (2003). *Het profiel van de pedoseksueel*. Apeldoorn: Maklu uitgevers.
- Werkgroep Pedofilie (1976). *Pedofilie en Samenleving*. Utrecht: Nationaal Centrum voor Geestelijke Volksgezondheid.
- Wild, N.J. & Wynne, J.M. (1986). Child Sex Rings. *British Medical Journal*, 293 183-185.
- Willems, J. (2006). Staat dient op te treden tegen 'pedopartij'. Pedofilie, democratie transisme en het belang van het kind. *Ars Aequi* 56 (3) 218-224.

Overige bronnen:

- Dossiers georganiseerd seksueel kindermisbruik
- Martijn.org
- Pedofilie.nl
- Pnvd.nl

Respondenten:

- Jos Frenken
- Ad van den Berg
- Drie anonieme respondenten
- Enkele forumbezoekers pedofilie.nl